

INSTITUTIONEN FÖR
KULTURVETENSKAPER

OFFENTLIG KONST INOM VÅRD- OCH OMSORGSBOENDEN

En undersökning om äldres delaktighet vid val av
konst på vård- och omsorgsboenden

Författare: Josefine Elna Karlsson, Lina Von Tell och Sandra Rönnberg

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Kandidatuppsats i kulturvetenskap KP1600
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2023
Handledare:	Eva Zetterman
Examinator:	Andreas Nordin

ABSTRACT

Titel: Offentlig konst inom vård- och omsorgsboenden.

Title: Public Art in Nursing Homes - A study in elderly's participation in the different process of choosing art in nursing homes.

Författare: Josefine Elna Karlsson, Lina Von Tell och Sandra Rönnerberg

Termin och år: VT 2023

Institution: Kulturvetenskap

Handledare: Eva Zetterman

Examinator: Andreas Nordin

Nyckelord: Ageism, Nursing homes, Public Art, Decision-making, participation.

SAMMANFATTNING:

Since 2013, Gothenburg's Art unit has been given responsibility for all art in the city's nursing homes, they are a part of the public administration. Gothenburg Art describes in an article published in 2014 that, according to their mission, art should simulate and evoke discussion among the elderly. At the same time, the institution faces challenges as nursing homes include dementia wards that impose other complex requirements. Certain varieties of art can arouse anxiety and frightening feelings in its residents. This made us want to investigate how the participation of the elderly looks like in the decision of which art should be placed in nursing homes. To gather material, we have used qualitative methods and interviewed professional decision makers within the city of Gothenburg and nearby municipalities. The analysis of the material has taken place with different theories, partly Michel Foucault's perspective of *power* and Judith Butler's theory of *vulnerability*, but we also have the perspective of *ageism* to understand age in context. This candidate thesis will show that when collecting material, it appears that there is no participation from the elderly when choosing art for the nursing home. It also exposes that it can take years before the art is even being placed.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1. BAKGRUND	5
1.2. INTRODUKTION	5
1.3. SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNINGAR	8
1.4. DISPOSITION	9
1.5. TIDIGARE FORSKNING	10
1.5.1. RAPPORTER OM KONST INOM ÄLDREVÅRDEN	11
1.5.2. INSPIRATION FRÅN UPPSATSER	13
1.6. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	14
1.6.1. MAKTANALYS	15
1.6.2. ÅLDERISM	16
1.6.3. PERFORMATIV SOM TALHANDLING	17
1.7. MATERIAL OCH METOD	17
1.7.1. METODVAL	18
1.7.2. ANALYSVERKTYG	20
1.7.3. KÄLLKRITIK	21
1.7.4. DOKUMENTATION	21
1.7.5. STYRDOKUMENT OCH MASSMEDIALT MATERIAL	22
1.8. ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN	24
1.8.1. DE FYRA KRAVEN INOM INDIVIDSKYDDSKRAVET	24
2. RESULTATREDOVISNING	26
2.1. PRESENTATION AV MATERIAL OCH OMRÅDE	26
2.1.1. INFORMANTERNA	26
2.1.2. SKILLNADER I PROCESSERNA	28
2.1.3. VÅRD- OCH OMSORGSBOENDEN	28
2.1.4. BESKRIVNING AV VÅRD- OCH OMSORGSBOENDEN	28
2.1.5. OBSERVATIONER	29
2.2. KONSTENHETEN I GÖTEBORG	35
2.3. DE OLIKA BESLUTSPROCESSERNA	36
2.3.1. LÖS KONST	36
2.3.2. ENPROCENTSREGELN	39
2.3.3. UNDANTAG OCH ENPROCENTSREGELN I GÖTEBORG	42
2.4. ANALYS AV RESULTAT	44

2.4.1. ÄLDRES DELAKTIGHET I BESLUTSPROCESSEN	47
2.4.2. ÅLDERNS PÅVERKAN	50
2.4.3. VEM HAR MAKTEN?	52
3. SLUTDISKUSSION	55
3.1. VIDARE FORSKNING.....	57
4. KÄLLFÖRTECKNING.....	59
4.1. OTRYCKTA KÄLLOR.....	59
4.2. TRYCKTA KÄLLOR	59
4.2.1. INTERNETKÄLLOR	61
4.2.2. UPPSATSER OCH AVHANDLINGAR.....	63
4.2.3. DOKUMENTATION FRÅN MYNDIGHETER OCH ENHETER	64
4.3 BILAGOR.....	66
4.3.1. BILAGA 1.....	66
4.3.2. BILAGA 2.....	71
4.3.3. BILAGA 3.....	73

1. INLEDNING

1.1. BAKGRUND

Vid starten av arbetet kände vi att offentlig konst var ett ämne som var intressant och som kunde vara passande för en studie. Det svåra var att få till en bra avgränsning inom området eftersom det är ett brett ämne. Anledningen till att studien riktar sig mot konstnärlig gestaltning på vård- och omsorgsboenden beror på att det under förstudierna anträffades en artikel på Göteborg Konst hemsida; *Ny utmaning hänga konst på äldreboenden* (Göteborg Konst 2014). I artikeln beskriver skribenten att Göteborg konst nu tagit över ansvaret för inventering samt distribuering av ny konst på vård- och omsorgsboenden i kommunen. Artikeln tar även upp komplexiteten med att välja konstgestaltning i offentliga rum på den typen av platser, då viss typ av konst kan påverka de boende på ett negativt vis. Texten fångade vårt intresse och vi valde därför att fördjupa oss ytterligare.

Beslut fattades senare gällande en förstudie som berörde tidigare forskning inom området. Tidigt i arbetet framkom det brist på material kring processerna. Därför anser vi att vår forskning kan bidra med kunskap kring hur processerna som berör konstgestaltning på denna typ av boenden går till, samt vem det är som har makt i denna typ av beslutsfattanden. Frågeställningar i studien handlar om hur delaktigheten i processerna ser ut och om de boende får vara med och bestämma.

1.2. INTRODUKTION

Kulturpolitik har inte alltid varit ett stort område i politiken i Sverige. Diskussionen kring det som senare skulle leda till hur vår kulturpolitik ser ut idag startade under början av 1900-talet. (Frenander, 2014, s. 92).

Under 1930-talet var det kristider i Sverige vilket påverkade konsten i samhället. År 1934 väcktes därför frågan om hur staten kunde stötta konstnärer och konsten i riksdagen. Efter en utredning som ecklesiastikminister (kulturminister) Arthur Engberg utförde, framfördes det år 1937 en proposition som ville få igenom att en procent av kostnaden för byggen skulle avsättas till konstnärlig gestaltning (Frenander 2014, s. 94).

Under samma period inrättade statens konstråd som ansvariga för att enprocentsregeln skulle genomföras vid nybyggnationer. Regeln innefattar att en del av kostnaden för nybyggnationer skulle läggas på konstnärliga gestaltningar (Frenander 2014, s. 94).

Några större politiska satsningar inom kultur var inte synliga under denna tid och det låg inte heller i fokus under kommande årtionden. Det var först runt år 1969 i samband med att kulturrådet inrättades som kulturen fick en större roll i politiken, då en utredning kring kulturpolitik inleddes (Frenander 2014, s. 153). År 1975 kom ett kulturpolitiskt beslut som satte punkt för de tidigare åren när debatten kring kulturen varit stor. De mål som kulturpolitiken tog år 1975 kom att gälla under de kommande 20 åren (Frenander 2014, s. 65). Efter de åren utfördes en ny utredning kring kulturpolitiken i samband med att det var borgerligt styre i Sverige, den utredningen varade mellan åren 1993 till och med 1996 (Frenander, 2014, s. 92). Det var i samband med utredningen 1993 som många av de punkter vi har i dagens kulturpolitik kom till, bland annat delen i de kulturpolitiska målen där kulturen ska verka för att alla ska kunna ha möjlighet till delaktighet i både kulturliv och kulturupplevelser (Frenander 2014, s. 298).

Efter utredningen år 1996 som berörde de kulturpolitiska målen dröjde det till 2009 innan nästa förändring inom kulturpolitiken skulle ske. I samband med att Allianspartierna styrde landet efter valet år 2006 startades det en utredning, likt den som utfördes under 1990-talet. I den senare utredningen som sträckte sig mellan åren 2007–2009 skulle de tidigare målen ses över (Frenander, 2014, s. 221). År 2009 fördes det därför in nya typer av mål, och äldre mål omformulerades (Frenander 2014, s. 225–226). Ett av målen som är relevant idag i Göteborgs Kulturnämnds reglemente är denna:

Nämnden ska skapa förutsättningar för demokratisk delaktighet och inflytande i nämndens verksamhet för kommunens invånare och andra grupper som verksamheten riktar sig till. (Göteborgs Kulturnämnd 2018, s. 1)

Uppdraget berör alla enheter som går under kulturnämnden i Göteborgs stad, vilket innefattar konstenheten *Göteborg konst* (Göteborg konst u.å., c). En del av konstrådets arbete var att bidra med att konsten skulle ha en mer tydlig roll i samhällets offentliga miljöer. Myndigheten har under sin start fram till år 2012 bidragit med 1 600 konstnärliga gestaltningar vid byggnader som tillhör staten, som kallas för byggnadsanknuten konst (Hermerén & Orrje 2013, s. 9). Statens konstråd har sedan inrättandet dessutom köpt in cirka 50 000 lösa verk som placerat ut på olika myndigheter. De har sedan år 2004 fått ansvar att undersöka vilket skick alla verk har, som skapats i samband med byggen sedan inrättandet år 1937 (Hermerén & Orrje 2013, s. 14–18).

Offentlig konst utgår ifrån kulturpolitiska mål, specifik tyngd läggs på målen som innebär att kulturen ska bidra med utmaningar, dynamik, kraft och att alla skall få ta del av kulturen. (Proposition 2009/10:3. *Tid för kultur*). Det innebär att offentlig konst ska bidra med konstnärlig kvalitet till de gemensamma miljöerna, för att de ska bli intressanta och levande. Genom en mångfald av konstnärliga uttryck som ger tillgänglighet för den stora massan (Proposition 2009/10:3. *Tid för kultur*).

Gunilla Lagerbielke utförde år 1995 en offentlig utredning kring konsten i Sverige där hon menar att konst i den offentliga miljön är något som kan visa på olika karaktärsdrag. På detta sätt kan individer få förståelse för historien och samtiden, då den typen av konst ofta speglar vår tid och samhället (SOU 1995, s. 18).

Anna Lindholm och Linda From beskriver att de definierar den offentliga konsten med hjälp av permanentkonst och tillfällig konst (From & Lindholm 2021, s. 9). Den permanenta gestaltningen kan definieras som något skapat på en specifik plats som kan innefatta både skulptur, mosaik, video och ljus. Statens konstråd kallar den typ av konst för byggnadsanknuten konst, som innebär att den är permanent (From & Lindholm 2021, s. 105). Tillfällig konst innebär verk som bara pågår under en begränsad tid. Det kan innefatta en utställning i staden eller en performance. Skulpturer kan ibland kallas för semipermanent konst när den är på en plats under en specifik tidsram (From & Lindholm 2021, s. 117).

Lagerbielke menar i sin statliga utredning att konstrådet ansvarat för att köpa in konst till statlig verksamhet och sprida konst till lokaler som tillhör byggnadsansvariga, myndigheter samt allmänheten (SOU 1995, s. 18). Statens konstråd har idag en del av de ansvarområden de hade år 1995 när utredningen utfördes (Statens konstråd u.å.). Ansvaret för den offentliga konsten kan idag ligga på olika myndigheter beroende på kommun. I Göteborg är det stadens konstenhet som utför inköp och har ansvar för den offentliga konsten. De har som uppdrag att få ut konst till allmänheten och lokala myndigheter (Göteborg konst u.å., e). En artikel publicerades år 2014 om ett nytt ansvarområde för konstenheten i Göteborg som beskriver att sedan år 2013 haft ansvar för den konstnärliga gestaltningen på vård- och omsorgsboenden. Idag är det fler som delar på ansvaret än det var när artikeln publicerades (Göteborg konst 2014).

Boverket har sammanställt en rapport där de beskriver forskning som visar att bild och form kan bidra till förbättrad hälsa i olika vårdmiljöer. Konsten kan bidra till en mer hemtrevlig och gemytlig omgivning och ha en påverkan på det psykiska välbefinnandet (Boverket 2022). Det går att ta del av material om hur gestaltningar kan påverka personerna både positivt och negativt. Det är därför viktigt att ta hänsyn till den miljö som gestaltningen ska befinna sig i. Texten understryker vikten av att arbeta nära verksamheten och personerna som bor på boendet för att besluten ska tas på ett hållbart sätt som gynnar alla (Boverket 2022).

Konst kan användas inom äldreomsorg som en form av rehabilitering då den kan leda till nya tankemönster och ett positivt välbefinnande. Personer kan få en stark upplevelse av bildliga uttryck vilket i sin tur kan öka läkandet (Boverket 2022). Arbeten inom detta område finns att ta del av senare i undersökningen.

1.3. SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNINGAR

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur konstgestaltningar placeras ut på vård- och omsorgsboenden i Göteborg, genom att ta reda på vilka aktörer som är involverade i beslutsfattandet. Med hjälp av insynen från aktörer och hur gestaltningar placeras på boendet går det att undersöka hur konsten fungerat i verksamheten, samt hur de äldre påverkats.

I undersökningen finns det även en vilja att ta reda på om de äldre har något inflytande i beslutsfattandet och gestaltningen på boendet.

De centrala frågeställningarna i undersökningen är:

- Vilka olika beslutsprocesser inom offentlig konst finns det som berör vård- och omsorgsboenden?
- Hur går beslutsprocessen till vid val av konstgestaltning till vård och omsorgsboenden?
- I vilken grad får de boende vara med och påverka den konstnärliga gestaltningen?

Avgränsningar i undersökningen är att det enbart kommer fokuseras på vård- och omsorgsboenden i Göteborg, där beslutsprocesserna berör *enprocentsregeln* och *lös konst* (Göteborg konst 2022, s. 5). Avgränsningarna är gjorda för att informanterna i undersökningen varit tydliga med att beslutsprocesserna ser likadana ut för alla kommunala och regionala verksamheter, därför finns det ingen renodlad information kring hur beslut tas vid just vård-och omsorgsboenden. Eftersom det ser ut på liknande sätt oavsett offentlig verksamhet i staden. Fokus kommer att vara på bildkonst eftersom det uteslutande är det som tagits del av vid insamling av materialet.

Studien kommer att ha ett avsändarperspektiv utifrån tjänstepersoners berättelser, som antingen jobbar eller har varit delaktig vid en beslutsprocess gällande konst på vård- och omsorgsboenden. Anledningen till detta är att undersökningen hade blivit för spretig och omfattande, samt svårare att genomföra. Ett mottagarperspektiv hade inneburit genomgripande arbete för att få samtycke till intervjuer med boenden, framför allt de som lider av kognitiva utmaningar.

1.4. DISPOSITION

Uppsatsen innefattar övergripande fyra olika kapitel. Första kapitlet startar med en inledning där bakgrund och valet av ämne i undersökningen lyfts fram. Här beskrivs syfte och avgränsningar, kapitlet redovisar därtill material, metod, teori, etik och tidigare forskning.

Det andra kapitlet inleds med en presentation av de informanter som varit med i undersökningen. I detta kapitel presenteras det material som samlats in under studien, med observationer, fakta och information som är av relevans för undersökningen. Svar på frågeställningarna i första kapitlet finns delvis redovisat här och i slutet av andra kapitlet finns det även en längre analys kring materialet i studien.

Det tredje kapitlet i uppsatsen innefattar en slutdiskussion där det framkommer vad svaret på frågorna och syftet blivit med hjälp av det material som tagits del av, och den analys som utförts. Här får läsaren ta del av slutdiskussion, sammanfattning och vidare forskning.

Uppsatsen avslutas med ett fjärde kapitel som redovisar de källor och bilagor som används i uppsatsen, eller som hänvisats till i studien.

1.5. TIDIGARE FORSKNING

Tidigare forskning inom ämnet berör olika delar av den offentliga konsten. En avhandling som berör beslutprocesser inom den offentliga konsten är skriven av Ulrika Florin, och går under namnet *från idé till gestaltungsförslag: fallstudie från projekt konstpaus*. I avhandlingen framkommer det att Florin har ansvarat för en beslutprocess där konstnärer fått komma med skissförslag. I Förslagen framförs bedömningen från juryn som var med i projektet, och i avhandlingen går det att ta del av information om vilka konstnärer som fått utföra sina idéer (Florin 2010). Forskningen ligger nära vår undersökning då Florin vill ta reda på hur beslutprocesser går till och beskriver denna typ av processer utförligt.

Ytterligare exempel på forskning är ett uppdrag som Södertörns högskola fått i konstvetenskap av statens konstråd, vid namn *Omförhandlingar: den offentliga konstens roll efter millennieskiftet* (Statens konstråd 2020, s. 82–83). Forskningen undersöker vilken funktion konsten har inom offentligheten, och deltagandeprocesser där de tar upp både byggnadsanknuten och lös konst. Studien har utförts med hjälp av både seminarium och konferenser (Statens konstråd 2020, s. 82–83). Statens konstråd brukar främja forskningsstudier inom offentlig konst, för att området ska kunna utvecklas.

Andra exempel är *ett arkiv för framtiden – Hur kan man arkivera samtida offentlig konst*. En förstudie som framför att det behövs nya metoder inom arkivering och lyfter strategier som kan användas i framtiden (Statens konstråd 2020, s. 82–83). Projektet *Gestaltad livsmiljö - arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö* belyser ny kunskap kring gestaltning i gemensamma miljöer. De framför konstens betydelse och uttryckssätt som innefattar design, form och arkitektur med hållbarhet i fokus. Projekt är en satsning mellan flera olika instanser, bland annat Boverket, Formas, Riksantikvarieämbetet och Arkdes (Formas 2020).

Det sista forskningsprojektet som tas upp inom området offentlig konst är rapporten *Researching Public Art Research Report: A report on the current state of research in public art in the Nordic Countries, and in a wider international context*. Forskare från Norden färdigställde en Rapport efter en konferens, för att dela kunskap de samlat in angående området offentlig konst. I rapporten framförs att det behövs mer styrkande studier och att samarbete kan vara relevant för att styrka fältet (Statens konstråd 2020, s. 82–83).

1.5.1. RAPPORTER OM KONST INOM ÄLDREVÅRDEN

Rapporten *Konst som resurs i geriatrisk vård* skriven av Max Liljefors & Åsa Alftberg (2019) beskriver hur konstvandringar anordnats på Nacka sjukhus. Texten skildrar ett arbete som pågått under en period med konstvandringar för boende på geriatriken, där patienterna haft olika grad av fysisk och kognitiv förmåga. Några centrala delar i rapporten handlar om hur delaktighet motverkar isolering och att konsten öppnar upp för eget tänkande och känslomässiga upplevelser.

Texten tar upp utmaningar med att hänga upp konst på vårdavdelningar för äldre. En oro fanns initialt hos personalen för hur konsten skulle tas emot, om den skulle kunna väcka obehag eller förvirring hos patienterna. I intervjuer framkommer det däremot tankar om att konst inte behöver vara behaglig, utan att det kan vara bra att få chansen att fundera över verkens betydelse (Liljefors & Alftberg 2019, s. 29). Enligt författarna har detta observerats i vandringarna där patienterna gett uttryck för både glädje, eftertänksamhet och allvar (Liljefors & Alftberg 2019, s. 29).

Konsten väcker minnen hos flera av de boende som drar associationer till upplevelser de haft genom livet. Texten beskriver projektet som lyckat och att det har tagits emot väl av både personal, anhöriga och boende.

Slutligen redogör rapporten för hur konsten kan bidra till den *existentiella hälsan*, som bygger på att bryta isolering och skapa delaktighet. Den lyfter tankar om *jaget* som innebär att personen själv känner att den kan tänka kring minnen och uppleva saker via sina sinnen (Liljefors & Alftberg 2019, s. 31).

Det går att ta del av ett seminarium där syftet var att diskutera konstnärlig gestaltning och dess roll inom vården. Aktörer inom olika fält samlades för att diskutera hur arbetet skulle kunna utvecklas (Magnusson 2017a, s. 6). Rapporten är på initiativ av konstenheten på Västra Götalandsregionen och bygger på en sammansättning av flera olika författare som varit delaktiga under konferensen. Denna uppsats kommer att utgå ifrån delar av rapporten som berör konstgestaltning för äldre personer.

Den första delen av rapporten är skriven av filosofen Jonna Hjertröm Lappalainen, verksam på *centrum för praktisk kunskap* på Södertörns högskola (Hjertröm Lappalainen 2017, s. 7). Hon beskriver åldrandet utifrån Simone de Beauvoirs bok *Ålderdomen* (Hjertröm Lappalainen 2017, s. 8). Beauvoir menar att åldrandet är något som kommer utifrån och drabbar individer på olika sätt, bland annat genom andra människors fördomar (Hjertröm Lappalainen 2017, s. 9). Hon redogör även för att känslan av meningslöshet kan vara värre än åldrandet och döden i sig. Lappalainen beskriver hur hon själv upplevt att inredningen på vård- och omsorgsboende signalerar ålderdom och meningslöshet (Hjertröm Lappalainen 2017, s.11). Hon menar att det finns en rädsla för att hänga upp konst som kan verka stötande, men att äldre personer kan behöva utmanas genom konst då det kan skapa mening, samhörighet och leda till samtal (Hjertröm Lappalainen 2017, s. 14). Hon beskriver vikten av att få tillåtelse att känna negativa känslor, då det är oundvikligt att svåra tankar kring livet och döden kommer i livets slutskede.

Förutom Lappalainenens text (2017) finns det författare i rapporten som tar upp andra aspekter som beskriver hur konsten snarare bör skapa en trivsamt miljö än att utmana (Lundin 2017, s. 32). Två av de forskarna är Stefan Lundin och Helle Wijk, som är verksamma vid Chalmers och Sahlgreńska akademien. De beskriver att konsten kan hjälpa till genom att avleda snarare än påminna personen om situationen hen befinner sig i. Gestaltningen bör anpassas till olika behov för att inte ska skapa rädsla eller förvirring (Wijk 2017, s. 16). Enligt Wijk är det bra att skapa en välkommande inredning där personen kan känna igen sig, samt få nära tillgång till natur, då det leder till en känsla av trygghet och välbehag (Wijk 2017, s. 16).

Rapporten visar hur konst kan hjälpa oss tänka utifrån andra perspektiv och bidra med förståelse kring oss själva, genom att den kan öppna våra sinnen och det kreativa tänkandet. Författarna menar att den offentliga konsten är viktigt i vård- och omsorgsmiljöer även om det råder delade meningar om vilken typ av konst som lämpar sig bäst (Magnusson 2017b, s. 63).

Det som syns i texterna ovan är att det finns lite material som berör offentlig konst för äldre på vård- och omsorgsboenden. Statens konstråd har gått ut med att det saknas studier i allmänhet inom offentlig konst. Orsaken är att offentlig konst som benämning är en relativt ny företeelse som inte har någon högre status i konstvärlden (Statens konstråd 2020, s. 82–83). Området har därför inte berörts på samma sätt som andra ämnen inom konst. Statens konstråd arbetar med att långsiktigt bidra med kunskapsutvecklande inom ämnet. Det skapas med hjälp av en rad olika samarbeten mellan forskare för att kunna bidra med både idéer, tankar och kunskap kring offentlig konst (Statens konstråd 2020, s. 82–83).

Då beslutprocessen kring offentlig konst inom vård- och omsorgsboenden inte tidigare forskats kring kommer vår undersökning föra in en helt ny ingång i forskningsfältet. Det kommer kunna bidra med kunskap kring hur beslut tas samt hur staden jobbar med delaktighet i liknande processer.

1.5.2. INSPIRATION FRÅN UPPSATSER

Förutom tidigare forskning har inspiration tagits från uppsatser som berör ämnet offentlig konst. En av dem är en masteruppsats som Anna Westerlund skrev år 2002, vid namn *Beslutprocessen kring offentlig konst*. En undersökning av Borås kommun som liksom vår studie innefattar

beslutprocesser inom den offentliga konsten. Westerlund har valt att undersöka hur beslut tas inom den offentliga konsten och beskriver det ingående, samt vilka som bestämmer i staden. Hon beskriver Borås sätt att arbeta med den offentliga konsten, det är den stad som studien berör (Westerlund 2002).

En annan masteruppsats som behandlar beslut inom området är *det offentliga konstlandskapet* av Björn Sjulgård (2018). Sjulgård tar upp statens konstråds nya sätt att se på utformningen av konsten. I uppsatsen framkommer det att delaktigheten påverkas i besluten och det riktas kritik mot Uppsala stad eftersom beslutsprocesserna utesluter en medborgardialog. Sjulgård påvisar att det finns en legitim relevans i delaktighet för denna typ av processer och att det är viktigt för de som bor i staden (Sjulgård 2018). Sjulgårds uppsats är av relevans då han undersöker delaktighet i processer vilket även är något som går att ta del av i vår undersökning av vård- och omsorgsboenden.

Uppsatsen *offentlig konst och offentlig makt* skriven i konstvetenskap problematiserar och behandlar den offentliga konsten och hur den kan kopplas till makt (Vestberg 2012). Fokus i uppsatsen handlar om vilken konst som syns i offentligheten och hur den värderas. Vestberg tittar på vilken typ av publik den offentliga konsten vänder sig till och använder ett maktperspektiv som analysverktyg. Denna studie applicerar teorin på värdet konsten har i samhället, där hon använder Michel Foucaults tolkning om maktperspektiv (Vestberg 2012).

1.6. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I studien används teorier gällande *makt* och kritiska ålderstudier. Eftersom forskningen berör målgruppen äldre människor kommer analysens perspektiv grunda sig i teorier om *ålderism*. Det är tillämpligt att åldersperspektivet finns med då det till följd av ålder kan vara en anledning att beslutsfattarna inom Göteborg Konst vidmakthåller makten i beslutsprocesserna. Detta går även att koppla till Judith Butlers teorier om *sårbarhet* och hur detta påverkar äldre personers möjligheter att agera (Butler 2016, s. 12). Sårbarhet kan vidare kopplas till äldres begränsade förmågor till att ta hand om sig själva då de ses som gamla. Det kan därför skapas en obalans i maktfördelningen då äldre personer kan drabbas negativt av ålderism.

För att förstå balansen är maktteori relevant eftersom syftet är att undersöka om de äldre är delaktiga och om beslutsfattarna inom Göteborgs Konst inkluderar dem. Maktperspektivet kan därför belysa strukturer som tidigare varit osynliga genom att förklara vem det är som har makten att bestämma, samt om de äldre får ta del av makten gällande konstgestaltning på vård- och omsorgsboenden.

För att förstå maktstrukturer blir Foucaults teori om makt ett verktyg som mer avskalat närmar sig och analysera maktstrukturer inom de beslutsfattandes arbetssätt (Foucault 2017). Genom att analysera maktstrukturer finns det en möjlighet att undersöka varför det ser ut som det gör. Nedan kommer teorierna förklaras mer ingående för att sedan kunna användas som stöd för argument i vår analys. Till följd av den komplexiteten som beslutsprocesserna medför tillämpas *teoretisk eklekticism*, vilket innebär att fler teorier används för att bredda infallsvinklarna. Genom förhållningssättet med flera teoretiska verktyg möjliggörs grundliga tolkningar och förklaringar (Gunnarsson, Payne & Öhlander 2018, s. 15).

1.6.1. MAKTANALYS

Eftersom ålder kan förhindra individer från att delta av kognitiva och somatiska svårigheter innebär det att någon annan kan ta på sig rollen att fatta beslut åt den äldre personen. För att undersöka den maktstrukturen används den franske idéhistorikern och filosofen Michel Foucaults teori om makt och hur de uppstår på olika sätt (Foucault 2017, s. 169) Maktanalysen blir relevant för att synliggöra om äldre förbises och på vilka sätt det då görs. Det går ytterligare att undersöka hur strukturerna konstrueras, samt om det finns några möjligheter till att öka äldres makt och inflytande.

Foucaults idé om makten är att den finns överallt i alla sociala relationer men utövas på olika sätt, att den används men att makten inte enbart behöver vara negativ utan kan vara frigörande och konstruktiv. Exempelvis finns det händelser då människor i samband med orättvisor går ihop och protesterar. Vid protester kan de ske en förändring till något bättre, när människor tillsammans går ihop utgör även det en makt. I den offentliga förvaltningen används makt och är något som *disciplinerat* utgör en ordning för den övre delen av kommun och region. Samtidigt som Foucault menar att makt är något som kan vara konstruktivt får det inte bli en total kontroll eftersom det leder till dominans och förtryck.

Eftersom vår uppsats handlar om äldre personers delaktighet i beslutsfattande processer går det att studera det med Foucaults teori om maktstrukturer som ett analysverktyg, då strukturerna finns inom olika samhällsområden (Foucault 2017, s. 169). Teorin är relevant att använda som verktyg för att undersöka vilka spänningar maktförhållanden kan bära på vid beslut av offentlig konst på vård- och omsorgsboenden. Med teorin skapas möjligheter till en djupgående analys av det empiriska materialet som samlats in vid intervjuer.

1.6.2. ÅLDERISM

Vidare används ålderism som teoretisk utgångspunkt i vårt arbete, eftersom målgruppen i studien är de som är äldre. Den är användbar för att upptäcka om det förekommer någon diskriminering i delaktigheten kring besluten av konst. Ålderism är ett översatt begrepp och har sin härkomst i det engelska ordet *Ageism* och *childism* (Heikkinen 2017, s. 83). Ålderism går att koppla till beslutsprocesser genom att de äldre kan anses vara för gamla för att delta från början till slutet av projektet. Om de utesluts från processen på grund av deras ålder kan det tolkas som en särbehandling, eftersom det gäller deras omgivning och de är därför redan en del av processen både indirekt och direkt.

Ålderism innebär att beroende på vilken åldersgrupp en individ tillhör kan den bli behandlad annorlunda och uppleva sig diskriminerad av en annan åldersgrupp (Heikkinen 2017, s. 83). Det medför att diskriminering kan uppstå och utesluta åldersgrupper, vilket kan leda till att den äldre gruppen i detta fall känner sig särbehandlad. Samtidigt kan ålderism vara märkbart i olika grad eftersom det inte är säkert att den äldre gruppen är medveten om att diskriminering föregår. I samhället organiseras människor på olika sätt där åldersgrupper är en del av att skapa en ordning. Individer bär med sig rättigheter som följs av vilken ålder som individen har. I Sverige finns en myndighetsålder som ligger på 18 år vilket medför att vårdnadshavarna inte längre kan bestämma över sitt barn utan de betraktas som vuxna, emellertid finns det ingen ålder att bli omyndigförklarad (Nationalencyklopedin u.å. *Myndighetsålder*).

Det kan därför förekomma ålderism då det kan finnas fördomar kring vad en äldre person klarar av, vilket kan begränsa möjligheten för de äldre att få ta del av beslut gällande den egna tillvaron. Koncensus av detta är att äldre kan uppfattas som svaga och därmed hamna i en beroendeställning till personer som tycker sig vara med lämpade att styra över den äldre personens liv (Heikkinen 2017, s. 83).

Denna teori går att applicera på vårt arbete då det bland annat står i styrdokumentet *Reglemente för Göteborgs Kulturnämnd* att nämnden skall skapa förutsättning för demokratisk delaktighet. Det skulle kunna tyda på att det finns ett spänningsområde vid beslutsfattandet som kan påverka äldres delaktighet, orsakade av olika förhindrande omständigheter likt de som nämns ovan (Göteborgs Kulturnämnd 2018).

1.6.3. PERFORMATIV SOM TALHANDLING

För att skapa vidare förståelse kring strukturer som kan minska delaktighet på grund av äldres *sårbarheter* har den amerikanska filosofen Judith Butler varit användbar. Butler beskriver *performativ* som en talhandling, att det är en process som influeras av förutsättningarna till att förklara och att agera. Utan de två dimensionerna kan inte talhandlingen införlivas (Butler 2016, s. 18). Teorin har varit användbar för att söka svar på syftet, om äldre har någon delaktighet i beslutsprocesser, samt om talhandlingen kan vara kopplad till delaktighet. För om talhandlingen inte fungerar betyder det att äldres åsikter inte kan framföras vilket gör de äldre sårbara. Med hög ålder följer individuellt en rad förändringar vilket kan försvaga de äldres möjlighet till att agera. När de äldres situation förändras och de inte kan föra sin talan eller agerande försvåras utförbarheten till att påverka. Som svar på det uppstår en sårbarhet, det kan leda till ett maktspel i vilken någon som i försök att skapa delaktighet ställer sig som tolkningsföreträdare för personen eller gruppen (Butler 2016). Vidare förklaras begreppet ”*Vulnerability in resistance*” (Butler 2016, s. 18) som innebär att någon annan för den äldres talan, och behöver arbeta nära de äldre för att kunna tolka deras behov. Eftersom de hamnar i beroendeställning till den som för deras talan.

1.7. MATERIAL OCH METOD

I uppsatsen har kvalitativa metoder använts för att samla in material. Det innefattar bland annat intervjuer och observationer vilket kan ge en mer ingående förståelse för ett fenomen (Ahrne & Svensson 2011, s. 12). Eftersom studien vill bidra med en fördjupad bild av en beslutsprocess

snarare än att mäta eller fastställa kvantiteten av någonting lämpar sig därför denna typ av metoder till undersökningen (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 13). En annan fördel med kvalitativa metoder är att de kan fånga upp samhällsfenomen och strukturer (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 49). Det ska tilläggas att både intervjuer och observationer utgår ifrån människors tankar och upplevelser. Det är viktigt att ta i beaktning vid analysen av materialet, eftersom verkligheten är subjektiv och kan uppfattas på olika sätt beroende på vem som berättar (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 42).

Förutom intervju och observation finns det en del skriftlig information kring ämnet, som studerats för att få en bredare förståelse av det som studien undersöker. Det inkluderar tidigare forskning kring området konst och hälsa samt material som berör beslutsprocesser inom offentlig konst. Utöver att ha tagit del av den typen av studier, har information som går att finna i olika typer av artiklar tagits del av. De artiklarna visar på hur konst har använts inom vård för äldre för att öppna upp till samtal, diskussion och kreativt tänkande. Nedan redogörs mer kring de metoder som används i undersökningen, och hur de kommit till användning gällande insamling av material.

1.7.1. METODVAL

Undersökningen har genomförts med hjälp av sex intervjuer som bidragit med kunskap kring beslutprocesserna, samt varit ett hjälpmedel för att lägga tyngd till analysen. De har utförts både i verkligheten och via digitala plattformar, eftersom personerna som varit delaktiga i studien inte alltid haft tid att ses på plats. De som deltagit i intervjuerna arbetar inom området men har olika yrkesroller. För att förenkla arbetet utfördes förarbete med hjälp av en mall för den första mailkontakten med olika tjänstepersoner, samt frågemallar beroende på vilken person som skulle intervjuas.

Frågorna anpassades utifrån individ och ansvarområde och genomförandet av dem utfördes på ett semistrukturerat sätt, för att kunna följa samtalet bättre med relevanta följdfrågor som uppkom under intervjun (Bilaga 3).

Under intervjuerna har tjänstepersoner från en kommun som angränsar till Göteborg intervjuats, samt en person från Göteborgs stad som väljer ut konst till offentliga miljöer.

Ytterligare en intervju genomfördes med en ansvarig för arbetet med enprocentsregeln i staden. En av informanterna är enhetschef för ett vård- och omsorgsboende i Göteborgs stad, personens ansvar är att framföra önskemål om vilken konst som ska finnas i de offentliga utrymmena på det boendet.

Anledningen till att intervju valdes som metod är för att det kan ge förståelse för processen utifrån erfarenhet (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 28–29). Det kan ge inblick i viktiga aspekter som kan förbättra arbetet med offentlig konst på vård- och omsorgsboenden. En infallsvinkel som kan vara svår att fånga upp i skriftligt material som tagits del av, då ämnet inte har forskats på i någon större utsträckning. Eftersom syftet med uppsatsen är att undersöka hur processen går till och om den tar hänsyn till äldres delaktighet i valet av kontgestaltning, blir det därför viktigt att få med synpunkter från människor som arbetar med denna typ av frågor. Intervjuerna i studien har varierat i tid beroende på vilka frågor informanterna besvarat. Intervjutiden har varat mellan cirka 13 minuter till cirka 1 timma.

Informanter

Alias	Yrke	
Maj	Arbetar med konst och publik	Varit med på möten som berört konstnärlig gestaltning på boenden
Sigrid	Ansvarig för utställningar och kontakt med konstnärer	Varit med vid ett möte som berör konstnärlig gestaltning på boenden
Julia	Ansvarig offentlig konst	
Martin	Enhetschef på boende	
Tina	Projektledare enprocentsregeln	
Rebecca	Arbetar på Göteborg konst	

I samband med den sistnämnda intervjun på vård- och omsorgsboendet i Göteborg gjordes ett fältarbete i form av observation. Fältarbetet bidrog med en möjlighet att kunna gå runt i lokalerna och få ta del av konsten på platsen. Det blev ett bra komplement till samtalet då gestaltningarna bidrog med att det gick att sätta intervjun i ett mer verkligt perspektiv, då konsten fick ses med egna ögon. I studien utfördes ytterligare en observation på ett annat boende i Göteborg där det även gick att ta del av den gestaltning som fanns på platsen. Vid detta boende

var det också en enhetschef som visade runt, men som inte hade ansvar för konsten i övrigt som på det första boendet.

Observationerna har utgått från *öppen observation*, som innebär att forskarna i studien varit transparenta med varför undersökningen utförts och vad materialet kommer användas till. Med tanke på att de utförts på boenden som obehöriga inte har tillträde till utan godkännande från enhetschef (Lalander 2011, s. 89). På boendena har det arbetats med *partiellt deltagande* som innebär att vår delaktighet i studien visats genom diskussioner med personen som varit med vid rundvandring av lokalerna. I andra delar av fältstudien har observationen och upplevelsen av den varit i fokus utan vidare diskussion (Lalander 2011, s. 90). Förhållningen i arbetet har varit neutral då fokus varit på gestaltningarna i boendena och inte på de personer som bor på vård- och omsorgsboenden (Lalander 2011, s. 92).

1.7.2. ANALYSVERKTYG

I boken *Från stoff till studie* (Rennstam & Wästerfors 2015) skriver författarna om hur kvalitativt material kan samlas in och analyseras. De använder sig utav ett verktyg som de kallar *sortera, reducera* och *analysera* för att skapa struktur och få en överblick över insamlade data (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 12). Eftersom kvalitativa metoder såsom intervju och observation kan ge upphov till en stor mängd material kan det vara svårt att tolka och sätta i perspektiv. Därför blir det viktigt att lära känna sitt material för att hitta nyckelpunkter som är centrala för ämnet och analysen (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 135). För att uppsatsen inte ska bli för spretig utan hålla en röd tråd ska syftet vara tydligt och frågeställningen besvaras. När bearbetningen och analysen av materialet är gjord kan det användas för att stödja argumenten i texten, tillsammans med teori och annat skriftligt material (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 183).

Då kvalitativa metoder är det som utförts i denna studie är verktyget ett bra hjälpmedel för att strukturera upp och hitta viktiga delar att använda i uppsatsen. Som redskap för analysen har det tagits hjälp av litteratur, bland annat Statens konstråds bok *Offentlig konst – handbok för statliga beställare*. Samt en statlig offentlig utredning vid namn *Konst i offentlig miljö* (SOU 1995:18). Boken och SOU 1995:18 har bidragit med förståelse av vad ämnet innefattar och betydelse av olika begrepp, vidare beskrivs processen kring hur konstgestaltning kan gå till.

Andra relevanta dokument finns på Göteborg Konst hemsida, deras utgångspunkter är betydelsefulla när det gäller vilka arbetssätt konstenheten utgår ifrån. Exempel på dokument är *Reglemente för Göteborgs stads kulturnämnd* som blev reviderad år 2018 (Göteborgs Kulturnämnd 2018). Vidare används *Riktlinjer för inköp av konst* (Göteborgs stad 2017), vilket innehåller riktlinjer som berör inköp av konst till enheten samt olika tjänsteutlåtanden kring enprocentsregeln. Samt en publikation som gavs ut i samband med 70 års jubiléet av enheten (Göteborg konst 2015). Statens konstråd har varit relevant i många avseenden då de har mycket information kring offentlig konst (Statens konstråd u.å.). Flera av de dokument som tagits del av berör hur olika aktörer kan kopplas till arbetet med konst i staden. Materialet kan användas som grund i undersökningen eftersom det beskriver utförandet av offentlig konst historiskt, och framåt i tiden.

1.7.3. KÄLLKRITIK

Vid analys av material är det viktigt att ta hänsyn till källkritik, därför har det enbart tagits del av information via förstahandskällor och myndigheters hemsidor. Forskningen som tagits del av är granskade och innehar fakta som är aktuell för studien. Vid informationssök finns en checklista på Skolverkets hemsida som kan användas som stöd för källkritiskt granskande av material (Skolverket 2023). Den berör främst skolan men är också relevant för högre studier. De menar att utgångspunkten för källkritiskt tänkande är vem som ligger bakom källan, där vägledande frågor att ställa kan vara: är det en myndighet som ligger bakom information? Är det företagsbaserad eller privatperson? Går det att se vem som lagt ut informationen? Kritiskt tänkande kring motiv av information är centralt för att inte bli desinformerad. För att styrka sina källor är en undersökning av källans utformning relevant, om liknande information kan komma från andra ställen blir källan mer trovärdig (Skolverket 2023).

Det mesta av litteraturen som varit väsentlig för vår studie har varit myndighetsbaserad fakta. Informationen som ligger till grund för vår undersökning utgår från en källkritisk analys, likt den ovan.

1.7.4. DOKUMENTATION

Dokumentationen av intervjuerna och enkäterna har utförts på olika sätt. Observationerna har skrivits ner i block för att sedan digitaliseras i dokument. Anteckningarna från observationen berör allt från upplevelser till beskrivningar av platser. Under observationen antecknas intryck

som till exempel lukt, hörsel och andra upplevelser. Under fältarbetet fotograferades de konstnärliga gestaltningarna på boendena, för att kunna användas som exempel vid redovisning av materialet från observationerna.

Intervjuerna har spelats in och sedan transkriberats i Word dokument. De har spelats in med hjälp av mobiler eftersom det både är lättillgängligt och ett föremål som smälter in, vilket gör informanten mer avslappnad. Programmet som används i mobilerna för ändamålet är röstmemo. Alla informanter har anonymiserats och namn på platser är borttagna, det enda som lämnats kvar är yrke eftersom det är relevant för undersökningen. För att jämföra både likheter och olikheter i studien har citat hämtade ur transkriberingarna varit av användning i studien.

1.7.5. STYRDOKUMENT OCH MASSMEDIALT MATERIAL

Kulturnämndens reglemente i Göteborg har varit relevant för analysen då det är något som konstenheten i Göteborg ska utgå från när de arbetar. Eftersom undersökningen berör hur beslutsfattarna arbetar med offentlig konst i Göteborg är det relevant. Beroende på vilket material som samlat in och vad det kan ge för svar i analysdelen kan gå det att luta sig tillbaka på dokumentet (Göteborgs kulturnämnd 2018). Ett tjänsteutlåtande från stadskansliet om enprocentsregeln har varit relevant då det används som förslag till Göteborgs kommun om hur de kan använda sig av regeln i staden. Utlåtandet har varit användbart för att få en förståelse för när regeln togs in som förslag i kommunen, vad enprocentsregeln beskrevs som, samt vilket årtal förslaget kom (Johansson 2011).

Ett Tjänsteutlåtande som riktade sig till Göteborgs kommunfullmäktige från kommunstyrelsen, presenterade förslag kring ansvar och hur hanteringen av konst kan se ut i Göteborg (Johansson & Stålesjö 2006). Förslaget berör vad olika enheter i kommunen kan få för olika ansvarområden gällande konst i framtiden. Utlåtandet ger en historisk inblick i hur konsthantering förändrats i Göteborg (Johansson & Stålesjö 2006).

För att få förståelse för riktlinjer kring konstinköp i Göteborg sedan år 2017 har ett dokument som finns på hemsidan för Göteborg konstenhet varit relevant (Göteborgs stad 2017). Eftersom studien undersöker enheter som har ansvar kring beslutsprocesser är denna tillämplig

(Göteborgs stad 2017). *Göteborgs kulturprogram* har varit relevant i undersökningen då det via dokumentet skapat en förståelse för hur kulturnämnden vill att kulturen ska praktiseras i staden. I kulturprogrammet finns det områden gällande delaktighet inom kultur i kommunen, detta styrdokument har vår studie utgått ifrån (Göteborg stad u.å., b).

1.7.6. ARTIKLAR KONST FÖR ÄLDRE

Under förstudierna framkom det att det finns diverse artiklar, där vård- och omsorgsboenden har använt sig av konst på olika sätt i syfte att öppna upp för kommunikation och ökat deltagande. I tidningen Svenska YLE (2017) beskrivs projektet *Vi minns tillsammans* där boende och konststudenter jobbat tillsammans med att måla, och sedan fått ställa ut konstverken i samband med Finlands jubileumsår. Artikelförfattaren skriver att samarbetet fungerat väl och att individernas behov varit i fokus, vilket har bidragit till ett lyckat arbete där alla varit nöjda med resultatet (Svenska YLE 2017). En av de boende nämner att hon haft konst som ett intresse i många år och att det hade varit roligt att få utlopp för det kreativa skapandet.

Ytterligare artikel från Stockholm sjukhems hemsida handlar om projektet *Medvaro* (Lind 2020). Ett konstpedagogiskt utvecklingsprojekt i Stockholm vars syfte är att konst ska hjälpa äldre personer inom geriatriken att kommunicera genom tolkning av konstverk och samtal kring vad de ser. Skribenten skriver att projektet är en del i utvecklandet av personcentrerad vård där syftet är att ta in andra perspektiv än bara det fysiska. Den fokuserar även på andliga, existentiella och sociala aspekter av människan (Lind 2020).

Inom projektet finns ett samarbete med Nationalmuseum då Stockholms sjukhem anordnar konstutställningar för personer som bor på vård- och omsorgsboenden, där de för samtal kring konst tillsammans (Lind 2020).

Utöver artiklarna går det att ta del av en text från Täby kommuns hemsida, som handlar om hur staden har arbetat med seniorgrupper vid bedömning av konstverk till vård- och omsorgsboenden (Täby kommun 2022). Detta utfördes i samband med att ett nytt vård- och omsorgsboende skulle byggas och de behövde köpa in konst. Skribenten beskriver att kommunen använt sig av lagen om offentlig upphandling där flera tjänstepersoner från kultursektorn och social omsorg varit delaktiga. I upphandlingen har de tagit hjälp av representanter från det kommunala pensionärsrådet som fått delge sina åsikter kring konsten.

En av pensionärerna som fått vara med i bedömningen sa att hon själv är konstintresserad och att det känns viktigt att få bidra till en trivsamt miljö på boendet (Täby kommun 2022).

1.8 ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN

Sven Stafström är generalsekreterare för Vetenskapsrådet i Sverige och menar att etik är en viktig del i hur en forskare kan bidra med kvalitet i sina studier (Stafström 2017, s. 2). Genomförandet av studien kan bidra med resultat som kan vara till hjälp i andra undersökningar. Forskning som används och utförts på ett respektfullt sätt och ansvarfullt kan bidra med utveckling till samhället (Stafström 2017, s. 2).

När det kommer till etiska hänsynstaganden som varit relevanta i studien har det i studien tagits del av och utgått från bland annat individskyddskravet som delas in i fyra olika delar. Där informationen har tagit del av med hjälp av forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet 2002, s. 6).

1.8.1. DE FYRA KRAVEN INOM INDIVIDSKYDDSKRAVET

Informationskravet innefattar att forskaren som utför studien bör informera syfte med arbetet och vilken roll informanten i undersökningen kommer ha (Vetenskapsrådet 2002, s. 7). Det är ett frivilligt deltagande vilket innebär att informanten kan välja att avbryta sin medverkan i studien.

Forskaren tar kontakt med informanten och berättar vilket område studien kommer beröra. En annan viktig aspekt är tydlighet kring vad studien kommer innefatta och att informationen enbart kommer användas till forskningen. Det är viktigt att ha informantens medgivande och förståelse innan den accepterar deltagandet, samt informera om vart arbetet kan komma att publiceras och hur det finansieras. Sammanfattningsvis bör forskaren vara transparent med sina informanter kring studien, vem som utför studien och annat som kan underlätta för informanterna i deras val kring deltagande (Vetenskapsrådet 2002, s. 7).

Samtyckeskravet innebär att informanter i studien bestämmer om de vill delta i studien. Individer under 15 år behöver vårdnadshavarnas samtycke kring intervju och observation. Denna del av individskyddskravet är särskilt relevant vid intervjuer och andra situationer i

studien där informanten deltar aktivt. Inom kravet finns det en del undantag när samtyckeskrauet inte är lika relevant, vilket innefattar information som samlas in via myndigheter och massmedia (Vetenskapsrådet 2002, s. 9).

Konfidentialitetskravet innebär att de som är med i en studie ska anonymiseras så mycket som möjligt. Forskaren har tystnadsplikt om vilka som deltar i studien samt ansvar att skydda känsliga uppgifter kring informanter, för att obehöriga ej ska få tillträde till dem (Vetenskapsrådet 2002, s. 12–13). Det innebär att transkriberingar och annat som kan komma att behöva redovisas i studien bör anonymiseras. Det innefattar framförallt etiskt känsliga delar som berör informanter, där anonymiseringen är viktig för att förhindra att de kan komma att bli synliggjorda offentligt. Om det finns risk att detta sker bör forskaren tänka över om kunskapen som studien kan ge väger över de etiska aspekterna (Vetenskapsrådet 2002, s. 12–13).

Den sista delen inom individskyddskravet heter nyttjandekravet, som innebär att uppgifter om medverkande i studien enbart får användas till forskning. Forskaren i studien får inte dela med sig av information till yrkesverksamma där det kan användas i annat syfte (Vetenskapsrådet 2002, s. 14).

Vår studie har innefattat alla delar av individskyddskravet, där varje intervjuperson blivit informerade angående de rättigheter de har. Samtycke har redogjorts i samband med bokandet av intervjuer med informanterna. De har själva fått återkomma efter intervjun för att ställa frågor vilket innebär att forskningen blir transparent för informanterna som deltar i studien. En annan etisk aspekt av studien har varit att inte utföra observationer där de boende varit delaktiga. Särskilt vid demensavdelningar eftersom det skulle kunna ses som icke etiskt, då personerna på de boendena inte själva kan godkänna sin medverkan. Etiska hänsynstaganden är således något som varit återkommande och diskuterats grundligt redan i förstudierna. I studien har medvetenhet om att det som framkommer kan tolkas på olika sätt och där ett reflexivt förhållningssätt hålls till materialet som samlats in. Där beaktas även att informanterna kan känna förväntningar på att representera en hel verksamhet. Det har därför varit relevant att

reflektera över att forskningen aldrig kan lämnas ofärgad av informanter eller forskare (Rennstam & Wästerfors 2015, s. 42).

2. RESULTATREDOVISNING

2.1. PRESENTATION AV MATERIAL OCH OMRÅDE

Studien innefattar sex olika informanter som ansvarat i beslut som rör gestaltning på vård- och omsorgsboenden. Informanternas berättelser kommer användas som hjälpmedel för förståelsen av processerna. Nedan kommer intervjupersonerna presenteras, både för insikt av kompetens och den roll de haft i arbetet gällande gestaltning på boenden.

2.1.1. INFORMANTERNA

Julia är den första informanten som intervjuades, intervjun utfördes över internet eftersom tid till ett möte i verkligheten var svårt att få till i hennes schema. Julia arbetar inte i Göteborg, utan med den offentliga konsten i en närliggande kommun. Hon har arbetat inom olika områden i konstvärlden. Bland annat på museum, bildlärare och som ansvarig för den offentliga konsten i Västra Götaland regionen. Därför har Julia kunnat delge information som berör både regionen och de processer hon tagit del av i nuvarande yrkesroll inom offentlig konst. Julia nämnde allmän information kring konst och hennes syn på vad konsten är till för, vilket gav en inblick i både den offentliga konsten och konstens roll i samhället.

Julias intervju har varit givande när det kommer till analysen och för att få en förståelse för offentlig konst och arbetet inom området.

Rebecca arbetar inom offentlig konst i Göteborg på den enhet som studien undersöker. Hon har bidragit med information om hur de arbetar i Göteborg och givit kunskap om vad varje persons ansvarområde innefattar. Rebecca är den enda som intervjuats vid Göteborg konst, vilket bidragit med att enheten fått vara med och ha en röst i studien. Där Rebecca blev tilldelad till de som deltog i studien via enhetschefen på Göteborg konst, för att få en intervju. Under studien har Rebecca kunnat tillföra ytterligare svar på frågor som kunnat uppstå under studiens gång, samt kunnat bekräfta information kring offentlig konst som går att ta del av på enhetens hemsida.

Martin som är den tredje informanten fördes in i studien i samband med en intervju på ett vård- och omsorgsboende och en observation. Martin arbetar som enhetschef på boendet och visade deras konstkollektion, som de haft sedan år 2008. I samband med en renovering valde de att låna konst till lokalerna, därför har de en kollektion från Göteborgs konstsamling. Martin har som ansvar att inventera verken och har i uppdrag att vara kontaktperson, men arbetade inte på platsen under år 2008 när den nuvarande kollektionen tillkom. Martin har bidragit med kunskap kring kontakten med konstenheten och tankar kring kommande samarbete, då lokalerna förändrats. Martin har kunnat tillföra historik och mindre information kring de verk som finns på boendet idag.

Tina arbetar som projektledare med Enprocentsregeln i Göteborg, hennes deltagande har bidragit med kunskap kring arbetet med enprocentsregeln och hur det ser ut i staden. Hon har även bidragit med information gällande delaktighet i processen. Hennes beskrivningar har varit givande för att få en förståelse för arbetet som helhet, samt andra områden de arbetar med och hur de arbetar med delaktighet i de två olika processerna.

Maj har ansvar för publikutveckling på sin arbetsplats, där hennes arbetstitel går under namnet konstutvecklare. Maj arbetar i en mindre kommun vilket innebär att hon fått vara med i arbetet gällande konstnärlig gestaltning på vård- och omsorgsboenden, där hon kunnat dela med sig kring upplevelsen av beslutstagande. Maj har bidragit med information gällande hur beslut kan ses och upplevas från ett annat perspektiv, då det huvudsakligen inte ingår i personens arbetsuppgifter.

Sigrid arbetar i en kommun som angränsar till Göteborg, där hennes ansvarsområde rör utställningar. Sigrid har varit med i ett beslut gällande konstnärlig gestaltning till ett boende, och har därför upplevt en del av processen som rör konstnärlig gestaltning på vård- och omsorgsboenden. Eftersom Sigrid enbart deltagit vid en process har hon kunnat ge en annan syn på arbetet, då de andra deltagit i flera beslutsfattanden.

2.1.2. SKILLNADER I PROCESSERNA

I presentationen av informanterna har det framkommit att personerna har olika ingångsvinklar i området. Det skiljer sig åt hur processerna som berör konstnärliga gestaltningar ser ut på vård- och omsorgsboenden, samt vilken typ av processer de som deltagit i studien varit med i. Rebecca har enbart ansvar för lån av konst medan de andra deltagit i beslut som innefattas av enprocentsregeln, som är relevanta i undersökningen. Inom offentlig konst finns en mängd olika beslutsfattanden, alla processer som finns inom offentlig konst är därför inte aktuella. Informanterna som arbetar inom fältet har framfört att det rör sig om två olika processer som är relevanta i studien. Därför kommer fokuset i uppsatsen läggas på dem i beskrivningen av hur beslut tas som berör gestaltningen på boenden. Nästkommande del beskriver vad vård- och omsorgsboenden är, samt hur benämningen har fått en ny innebörd de senaste åren.

2.1.3. VÅRD- OCH OMSORGSBOENDEN

Under år 2021 förändrades förvaltningarna i Göteborgs stad genom en omorganisation. I samband med det byttes benämningen äldreboende ut till vård- och omsorgsboenden i hela kommunen. I en artikel från år 2021 intervjuas avdelningschefen Tina Isaksson för vård- och omsorgsboenden (Vårt Göteborg 2021).

Hon säger att det nya namnet utgår från behov av stöd på ett bättre sätt än vad benämningen äldreboende gjorde (Vårt Göteborg 2021). Isaksson nämner att de tagit bort ord som "hemmet" då det associeras mer med en institution, vilket kommunen vill komma ifrån (Vårt Göteborg 2021). Avdelningschefen tar upp att synen på att ålder håller på att förändras, vilket har bidragit till namnbytet (Mitt i Göteborg 2023). Flertalet boenden har därför fått byta namn, som i stället för äldreboende nu heter vård- och omsorgsboende.

Göteborg är inte ensam om att ha gjort denna förändring utan är en av många kommuner som valt att göra en omställning (Vårt Göteborg 2021). Isaksson menar att det på sikt är något som troligtvis kommer ske nationellt (Mitt i Göteborg 2023). Därför används den nya benämningen i uppsatsen, då det är tänkt att vård- och omsorgsboende ska ersätta det tidigare namnet helt (Mitt i Göteborg 2023).

2.1.4. BESKRIVNING AV VÅRD- OCH OMSORGSBOENDEN

I Göteborg finns det cirka 60 stycken vård- och omsorgsboenden som personer kan flytta till vid behov av stöd i vardagen (Göteborg stad u.å., a) På denna typ av boende finns personal dygnet runt och de äldre bor i ett eget rum, ofta i korridor med gemensamma utrymmen som matsal (Göteborg konst u.å., a). Att flytta till ett vård- och omsorgsboende innebär att personen inte längre klarar att bo kvar hemma, på grund av sjukdom eller ålder som gör det svårt att ta hand om sig själv och sina vardagliga sysslor. I studien har observationer och besök på två olika boenden i Göteborgs stad utförts, för att se hur konsten har placerats samt vilken typ av verk som valts ut. Detta för att kunna sätta intervjuerna i en verklig kontext, där det blir tydligt om det som intervjupersonerna uttryckt speglar verkligheten.

2.1.5. OBSERVATIONER

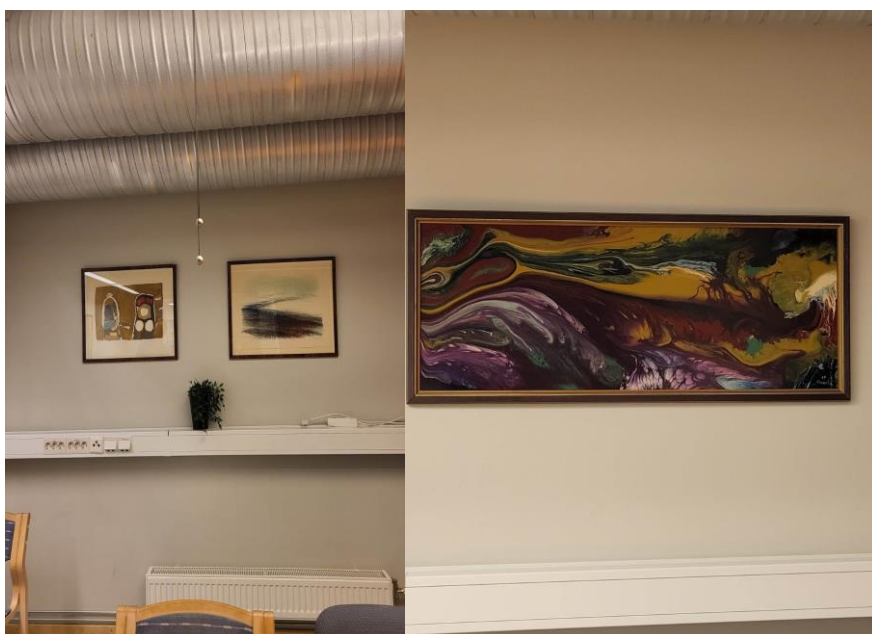
För att få inblick i vilken typ av konst som hänger på vård- och omsorgsboenden kontaktades olika boenden i Göteborg. Då en del av det som skulle undersökas i studien handlade om konsten var vald utefter ett specifikt tema och om det fanns en röd tråd i de verk som valts ut till de olika avdelningarna, eller om de var blandade. Kontakt kunde etableras med två boenden i Göteborgs stad. På det första boendet utfördes observationen i samband med Martins intervju, han berättade att de har ett pågående ärende hos Göteborg konst i samband med en nyrenovering. Vid denna observation visades den nuvarande kollektionen i boendet.

Den andra observationen utfördes med hjälp av en rundvandring som utfördes av en enhetschef, men i detta fall hade personen inget ansvar för konsten i lokalerna. Personen som tidigare arbetat med konsten gjorde det i över 30 år, men avslutade nyligen sin anställning på boendet. I samband med detta försvann en del dokumentation, eftersom alla verk inte var märkta bidrog det med svårigheter att lokalisera konsten som kom från Göteborg konst.

Vid första boendet hade enhetschefen innan instruerat om att mötas upp i entrén på boendet där det pågick en renovering, för att komma till rätt lokal där intervjun skulle hållas. Påväg till kontoret gick det att ta del av olika typer av konstgestaltningar som placerats på boendet. När intervjun var avklarade utfördes det första fältarbetet, där Martin visade verksamheten och konsten i lokalerna. Det delgavs information om att tidigare renovering var anledningen till att de nu har en kollektion på boendet. Martin berättade att verken som var utplacerade av konstenheten var från sent 1960-tal, då det var under denna tidsperiod huset byggdes. Martin

informerade även om att den största delen av kollektionen inte fanns på avdelningarna i boendet utan var placerade i de administrativa lokalerna. Till denna typ av lokaler hör bland annat korridorer och mötesrum som personal vistades i, som var lokaliserade i nederdelen av vård- och omsorgboendet.

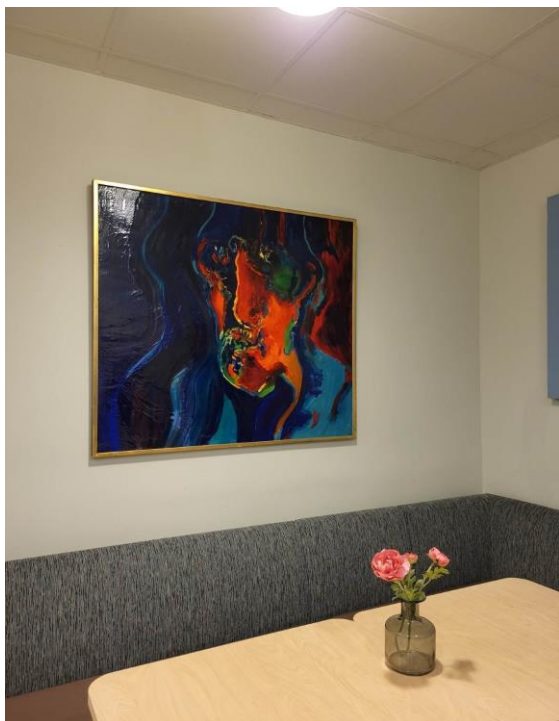
På avdelningarna fanns det blandat med verk som både tillhörde konstenheten och de boende. Detta kunde anas i delar av de administrativa lokalerna då det fanns verk som blivit skänkta till boendet av andra myndigheter.

Exempel på bilder ifrån administrativa lokalerna på första boendet.

Vid en av avdelningarna framförde personalen att konsten var förskräcklig, de hade därför valt att ta ner tavlorna som funnits i lokalen och placerat dem i ett förråd. Något som enhetschefen visade frustration över. Korridorväggarna pryddes nu endast med verk som de äldre fört med sig in på boendet. En angränsande avdelning hade valt att ha kvar gestaltningen från konstenheten, men uttryckte likt den tidigare avdelningen att de inte var nöjda med bilderna. En i personalen berättade att en man, som tidigare bott på boendet, alltid brukade rulla förbi ett av

verken väldigt snabbt med sin rullstol. För att han blev besvärad av tavlan, som enligt honom såg ut som en födande kvinna. Det verket har nu en plats i boendets personalrum.

Konstverket *John Lennon* som beskrivs ovan i texten. Vid samtal med en i personalen delgavs information om att en boende blivit besvärad av motivet och att den nu blivit placerad i personalrummet. Det rådde delade meningar om verket då enhetschefen som utförde visning av verksamheten tyckte den var fin, medan personalen beskrev att hon enbart kunde tänka på den äldre mannens beskrivning av att det såg ut som en födande kvinna.

Personalen på det första boendet hade åsikter om gestaltningarna från Göteborg konst. De uttryckte hur mycket de ogillade verken, till skillnad från Martin som uttryckte respekt för de val som konstenheten tagit gällande kollektionen. Bilderna på boendet var blandade, verken från konstenheten var till stor del abstrakta i sitt utformande. Det gick även att urskilja en del surrealistiska tendenser i en del av målningarna.

Generellt fanns det ingen konst uppsatt på demensavdelningarna, men på en av avdelningarna bor det en tidigare verksam konstnär. Konstnärens verk prydde väggarna i de gemensamma utrymmena. Enhetschefen berättade att personen, trots sin långt gångna demenssjukdom, brukade reagera positivt på sina egna tavlor. Konstnärens verk har inte tagits med i undersökningen som bilder då mannens signatur var synlig på verken.

Sammanfattningsvis var upplevelsen på det första boendet att enhetschefen verkade ha bra översikt av vilken typ av gestaltning som tillhörde konstenhetens kollektion. Han verkade uppskatta den nuvarande kollektion men hade en önskan om att förnya den i samband med renoveringen av lokalerna.

Ännu ett exempel på ett verk från Göteborgs konst som placerats i entrén på första boendet. De flesta av konstverken fanns på nedervåningen vid de administrativa lokalerna.

Vid det andra boendet utfördes en observation med hjälp av en rundvandring av en av de enhetschefer som arbetade på platsen. Under den första delen av observationen gick det att se en stor matsal där människor hade samlats för att äta, för att sedan gå vidare upp till de olika avdelningar som fanns på boendet. På det första boendet fanns det en verkförteckning att ta del av, en lista med all konst som placerats. En sådan fanns inte att tillgå vid vår observation på det andra boendet (Bilaga 1). I efterhand gick det att begära ut listan på de verk som fanns genom att ta kontakt med Göteborgs konst, för att få en överblick av gestaltningarna (Bilaga 2). I listan syns det att bilder saknades på en del av konstverken, vilket gjorde det svårt att få en överblick

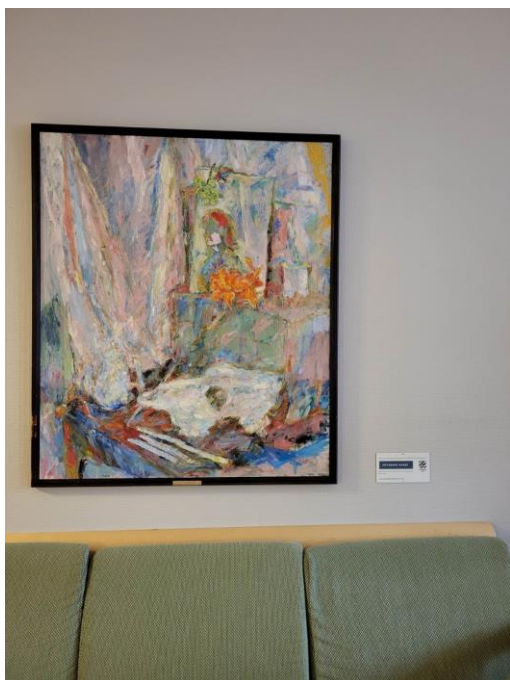
av den konst som placerats ut. Avsaknaden av dokumentation gör det svårt att fastställa vilka verk som fanns på plats och inte.

Alla avdelningar på det andra boendet såg i stort sett identiska ut, utom en som hade annan färg på väggarna. En tillbyggnad hade utförts på boendet för ett antal år sedan, men det var längesedan en ommålning eller renovering gjorts i lokalerna. Avdelningarna bestod av korridorer med starka färger på väggarna, där det gick att urskilja en del slitage.

Exempel på verk som blivit placerad i en korridor vid andra boendet. Det var svårt att få grepp om vilken konst som var placerad av Göteborg konst eller av boendet själva eftersom alla tavlor inte var märkta, därför går det inte att veta vart tavlan härstammar från.

Det var svårt att se någon röd tråd i kollektionen då det var allt ifrån abstrakta verk, naturmotiv och bilder på djur. Det var inte något som enhetschefen hade kunskap kring, då listan med all information kring konstgestaltningarna försvunnit i samband med att tidigare ansvarig slutat sitt arbete.

En tavla som tydligt blivit markerad med loggan från Göteborg konst. Detta verk var placerat på nedervåningen i andra boendet.

Sammantaget var det två olika upplevelser på boendena, det märktes att enhetschefen på det första boendet hade bättre kännedom av konsten. Antagligen beror det på att det utförts en renovering år 2008 och att kollektionen tillkom i samband med den, samt att de nu höll på med en mindre renovering. Inventering av verken i den nuvarande kollektionen utfördes i februari 2021, vilket bidrog till att de hade en överblick kring gestaltningen på boendet vid vår observation. Martin verkade även ha ett större intresse inom området och trivas i sin roll som kontaktperson.

Det andra boendet hade ingen kontaktperson och hade enligt enhetschefen inte gjort en inventering på länge, vilket påverkade upplevelsen av boendet som gav ett rörigare intryck. Ansvarig för boendet kunde inte svara på vart konstgestaltningarna fanns, och framförde att det var svårt att skilja verk som tillhörde avdelningarna eller konstenheten åt. Boendet verkade ha tappat kontrollen över den konstnärliga gestaltningen då ingen kunde urskilja vad som tillhörde boendet, eller vad som ingick i deras kollektion från konstenheten. Observationerna gav en liten inblick i hur konstgestaltning på vård- och omsorgsboenden kan se ut, vilket har varit ett bra komplement i undersökningen.

2.2. KONSTENHETEN I GÖTEBORG

Nedan kommer information gällande konstenheten i Göteborg, den enhet som ansvarar för den offentliga konsten i staden. Under observationerna är det deras gestaltningar det kunnat tas del av på vård- och omsorgsboenden. På deras hemsida står det:

Vi tar konsten ut i staden. Oavsett vem du är ska du kunna uppleva konst i Göteborgs offentliga rum. Det är vårt uppdrag. Genom vår samlade kompetens och ett nära samarbete med olika aktörer gör vi plats för fler röster och för konst som överraskar, stör och berör. (Göteborg konst u.å., c)

Arbetsplatsen består av ett antal personer med olika uppdrag inom området. Bland annat en enhetschef, flera processledare, koordinatörer, handläggare, konstarkivarie och en intendent. Samtliga yrkesverksamma ansvarar för delar av de offentliga miljöerna i staden.

Verksamheter kan ansöka om att låna konst till arbetsplatsen av konstenheten. Allt som lånas ut tas ifrån samlingen hos Göteborg konst, vilket består av verk gjorda från 1940-talet och fram till idag. De har i uppdrag att skapa ett brett utbud och behöver därför se till att det finns tavlor från olika årtal, tekniker och konstnärer. I broschyren som Göteborg konst har gett ut kring sin verksamhet står det att samlingen består av cirka 9 572 verk. Varje år har de 800 000 kronor att köpa in konst för, köpen görs av en tjänsteperson samt en extern konstkonsult (Göteborg konst 2022, s. 6). Vid inköp av konst till samlingen läggs stor vikt vid att det ska finnas en mångfald i verken, för att främja arbetet med de jämställdhetsmål som staden arbetar med. Varje år ställs alla verk som köpts in under året ut, via en digital utställning för att alla ska få ta del av konsten (Göteborg konst 2022, s. 6).

Göteborg konst har operativt ansvar för uppföljning av de konstpolitiska målen gällande enprocentsregeln (Göteborg konst 2022, s. 12). Konstenheten är även ansvariga för andra områden som berör den offentliga gestaltningen i staden, som inte är i fokus i denna studie. De som arbetar med den offentliga konsten rör sig således inom olika typer av fält, där den ena är ansvarig för samling och den lösa konsten. Medan den andra kontrollerar den byggnadsanknutna konsten, vilket är de två processerna som mer utförligt kommer beskrivas i avsnittet nedan.

2.3. DE OLIKA BESLUTSPROCESSERNA

2.3.1. LÖS KONST

Det brukar vanligtvis ingå två typer av processer när det kommer till gestaltning som berör vård- och omsorgsboenden. Rebecca som arbetar på Göteborg konst har hänvisat via mail och i intervju till de dokument som finns på deras hemsida, som varit relevanta för att få en förståelse för konstenhetens arbete. I enhetens årsrapport från 2022 går det att ta del av information kring hur lån av konst från samlingen går till (Göteborg konst 2022). Göteborg konst skriver ut hur det går till när personer vill låna konst till arbetsplatser i staden, och beskriver delar av processen mer ingående.

Processen börjar med en intresseanmälan för lån av konst och i årsrapporten framkommer det att väntetiden är lång. Det kan ta upp mot 24–30 månader för att påbörja ett nytt ärende, vilket innebär att det kan ta närmare två år innan personen som ansökt kan komma att bli kontaktad för en eventuell kollektion (Göteborg konst 2022, s. 6). Intresseanmälan registreras och kategoriseras för att sedan hanteras utifrån det datumet anmälan kom in till enheten (Göteborg konst u.å., b). Intresseanmälan gäller den konst som finns i stadens samling och det som kan definieras som lös konst, vilket innebär att lokalerna som får en kollektion inte har äganderätt till verken. Därför återvänder verk som myndigheter och andra företag inte vill ha kvar till enheten när de inte längre önskas i lokalerna (Göteborg konst 2022, s. 6).

Processen av återlämning av verk till samlingen går att ta del av från informanten Martin. En tavla var borta på boendet när han skulle inventera konsten, och hittades sedan bakom ett skåp. Tavlan hämtades av yrkesverksamma från Göteborg konst då den inte längre var önskvärd på boendet. Martin har inte varit medverkande vid processen som berör nuvarande konstkollektionen, men väntar på att intresseanmälan skall gå igenom för att byta ut en del av den nuvarande kollektionen. Han framför att det kan handla om ett års väntan innan nytt samarbete med konstenheten kan komma att startas upp, med tanke på att väntetiden är lång.

När Martins intresseanmälan gått igenom kommer processen starta med att personal från Göteborg konst kommer till lokalerna och för en dialog. Han kommer då vara talesperson för boendet, där de tillsammans kommer diskutera vilken typ av konst som kan passa in i lokalerna.

Konstenheten kommer på egen hand kolla hur de olika delarna av byggnaden ser ut (Göteborg konst u.å., b). Senare i processen kommer enheten lägga fram ett förslag på en kollektion, utifrån det som finns i samlingarna. Efter det kommer konsten placeras på olika ställen i boendet för att så många som möjligt skall kunna se gestaltningarna (Göteborg konst 2022, s. 6–8).

En viktig aspekt inom denna typ av process är att det finns en kontaktperson på arbetsplatsen som kan föra dialog. Den uppgiften har intervjupersonen Martin, vilket innebär att han kommer ansvara för den nya kollektionen i boendet. Martin kontrollerar även konsten regelbundet i byggnaden för att undersöka om det finns några skador på gestaltningarna (Göteborg konst 2022, s. 8). I samband med undersökningen av verken skickar konstenheten ut ett dokument som kontaktpersonen har med sig när inventeringen utförs (Bilaga 1).

I samband med utlån av konst tar enheten ut en avgift för varje verk i kollektionen. Priset skiljer sig åt beroende på storlek som verket har och den teknik som verket utförts i (Göteborg konst u.å., b). Konstenheten ska föra ett samtal i samband med utplacering, där kontaktpersonen kan be dem besöka platsen och introducera arbetet och processen. Personal kan då ställa frågor om processen och den kollektion som kan komma att hänga på arbetsplatsen (Göteborg konst 2022, s. 7). Kortfattat beskriver de att konsten som erbjuds kan variera beroende på vad som finns i samlingen. Det kommenterar även Rebecca under intervjun:

Vårt uppdrag det är ju att göra en kollektion som innehåller verk från samtliga tider så att säga. Vi kan inte, vi köper inte in direkt till en arbetsplats och det skiljer oss lite från tex. hur många andra eh kanske jobbar. (Ur intervju med Rebecca 2023)

Det påpekas att beställaren inte kan förvänta sig att konstenheten kan tillmötesgå specifika önskemål som arbetsplatsen kan ha gällande motiv (Göteborg konst u.å., b). Det innebär att Martin inte har ett större inflytande över vad som kan komma att förändras i den nuvarande kollektionen. Alla inom konstenheten är inte ansvariga för inköp till samlingen i staden, de personerna kan inte heller påverka köpen avsevärt.

De som är ansvariga för inköp till samlingen har arbetstiteln konstkonsult, efter en period som innefattar cirka ett år byts konskonsulterna ut av enheten. Under en specifik period kan konstnärer skicka in en intresseanmälan för att arbeta som konstkonsult i staden (Göteborg konst u.å., d). Det ansvar en konsult har för samlingen finns att ta del via dokumentationen, *riktlinjer för inköp av konst* (Göteborgs Stad 2017). Arbetsuppgiften innefattar att tillsammans med en annan konsult gå på bland annat gallerier, för att köpa in konst till samlingen (Göteborgs Stad 2017). Det tillkommer därför ny konst varje år, då det är olika typer av konstnärer som arbetar som konsulter. Detta bidrar med en variation eftersom ansvarig för inköp byts ut regelbundet.

Verken som köps in bör spegla samtiden och de många olika konstnärliga uttryck som finns. Det innefattar både teknik, bakgrund på konstnärer samt olika material och förhållningsätt till konsten. Vid utplacering av den inköpta konsten bör personalen använda sig av ett konstpedagogiskt förhållningsätt, för att kunna förmedla konsten på ett bra sätt vid placering (Göteborgs Stad 2017). Inköp till samlingen får enbart ske i Göteborg, de som arbetar som konstkonsult behöver bli rekommenderade av en ansvarig tjänsteperson på enheten och godkännas av chefen. Det är viktigt att allmänheten kan ta del av det som finns i samlingen, därför annonserar Göteborg konst ut en digital utställning på deras hemsida varje år.

En annan viktig aspekt av arbetet är att det förs protokoll över det som köps in. Vilket utförs för att få information om konstnär, pris, plats, samt vilka som varit ansvariga för köpet. Senare skickas detta vidare till kulturnämnden i Göteborg (Göteborgs Stad 2017). Inköp till konstsamlingen har varit något som utförts de senaste 75 åren i Göteborg. Konstenheten ansvarar för att märka, rama in och fotografera den gestaltning som köpts in (Göteborg konst u.å., a). Sedan placeras konsten från samlingen ut på olika ställen i staden, bland annat på de boenden som besöktes i undersökningen.

Det som placeras ut på vård- och omsorgsboenden kan se olika ut beroende på vilken typ av boenden som gestaltningen finns på. Det finns demensenheter och somatiska avdelningar, som skiljer sig åt beroende på vilken omvårdnad den äldre behöver. Somatisk innefattar fysiska besvär som gör att boende behöver hjälp med stora delar av vardagen, och därför inte kan bo kvar i hemmet (Oskarshamns kommun u.å.).

Rebecca nämner hur val av konstgestaltning till avdelningar kräver olika sätt att tänka, då val av kollektion kan påverka de äldre. Kunskap från tjänstepersoner med kompetens inom området kan vara relevanta i vissa avseenden när det kommer till val av verk. Rebecca menar att de på enheten har kontakt med personer som bland annat har kunskap om demens, för att få bättre förståelse för vad som kan placeras i denna typ av avdelningar. I Martins boende har de valt att inte ha någon specifik konst på demensavdelningen, för att undvika att personer reagerar negativt på konsten.

Som tidigare nämnts är det viktigt att ansvariga informeras tidigt i processen samt får tillgång till lokalerna. För att få en förståelse för vilken konst som kan komma att vara aktuell för det specifika boendet. Kollektionen som Göteborg konst har placerat vid enhetschefen Martins vård- och omsorgsboende kan tas upp som exempel på hur en sådan process gått korrekt till. I boendet finns det information om temat kring konsten, det går att följa en röd tråd i kollektionen då verken har abstrakta drag och kommer från samma tidsperiod. Det var svårt att urskilja någon information på det andra boendet då dokumentation gällande placering saknades.

Ovan beskrivs processen rörande kollektioner som placeras ut av Göteborg konst, samt hur kollektionen kring lös konst kan se ut. Kommunikationen mellan Göteborg konst och boendena uppfattas som bristande, då en dialog mellan parterna saknas.

2.3.2. ENPROCENTSREGELN

Den andra processen som berör offentlig gestaltning är enprocentsregeln. I *Offentlig konsthandbok för statliga beställare* menar författaren att regeln är till för de som ska skapa nybyggen (From & Lindholm 2021, s. 56). De nämner även att den kan variera då varje kommun arbetar olika med regeln (From & Lindholm 2021, s. 59). Enprocentsregeln finns till för att vara en sorts princip vid nya byggnader, där det rekommenderas att cirka en procent av budgeten för nybyggen bör läggas på konstnärlig gestaltning (From & Lindholm 2021, s. 59).

Enprocentsregeln har funnits sedan år 1937 då den kom som förslag i en utredning från staten (SOU 1936:50) för att bidra med mer arbetstillfällen för konstnärer i Sverige (From & Lindholm 2021, s. 61).

2.3.3. NYBYGGNATION

Riksdagen lade år 2018 fram vikten av enprocentsregeln vid nybyggen, där de betonade att statliga aktörer har en stor del i att regeln efterföljs (From & Lindholm 2021, s. 6). Enprocentsregeln existerar inte enbart i Sverige utan tillämpas även av andra länder, däremot ser processen alltid olika ut (From & Lindholm 2021, s. 69).

I Sverige utgår alla typer av upphandlingar från upphandlingslagstiftningen, vilket innefattar enprocentsregeln. Vid processer som berör konstgestaltning behöver de ta hänsyn till regler gällande diskriminering av olika slag, samt ha en ömsesidig och öppen förståelse parter mellan (From & Lindholm 2021, s. 74). Det ska finnas en balans mellan de kulturpolitiska målen och lagstiftningen för upphandling. Kulturpolitiska målen ska sträva efter att kulturen skall vara utmanande och obunden, medan upphandlingslagen är mer principfast (From & Lindholm 2021, s. 74).

Upphandlingsmyndigheten får sina uppdrag från regeringen men ligger under finansdepartementet där myndigheten styrs av en generaldirektör. Myndigheten ska se till att upphandlingar sker på ett korrekt sätt, då konstnärlig gestaltning via enprocentsregeln finansieras med skattemedel (Upphandlingsmyndigheten u.å). På hemsidan finns en kort beskrivning av hur upphandlingarna utförs, där den första delen berör förberedning vilket innefattar planering, risker, marknaden, kartläggning av behov, samt en analys av vem som ska vara ansvarig för upphandlingsförberedandet (Upphandlingsmyndigheten u.å). I detta skeende behöver det anställas någon med kompetens inom området, helst redan i planeringsstadiet. I den offentliga handboken menar författarna att en curator och en konstnär är lämpliga kandidater till ett sådant arbete, samt arkitekter eller arkivarier. Relevanta yrkesgrupper i projektet kan skapa kvalitet, menar författarna. Som sedan gynnar verksamheterna där gestaltningen ska sättas upp (From & Lindholm 2021, s. 79).

Gruppen som skapas av relevanta yrkesgrupper kan kallas samrådsgrupp och innefattar personer från olika områden inom projektet, både från brukarperspektiv och personer som är relevanta i arbetet överlag (From & Lindholm 2021, s. 87).

Samrådsgruppen är en speciell resurs som ska informera om ändringar i arbetet och sådant som kan påverka gestaltningen (From & Lindholm 2021, s. 87). Gruppen medverkar vid val av konstnär som ska utföra konstgestaltningen (From & Lindholm 2021, s. 87–88).

2.3.4. UPPHANDLINGSFAS

I andra delen av processen brukar en så kallad upphandlingsfas användas, då själva upphandlingen sker. Efter detta ska avtalet tilldelas de personer som berörs och avslutas vid projektets slut. I den sista delen implementeras avtalet, vilket innebär att upphandlingen och avtalet mellan parterna godkänns. Det är först när avtalet är godkänt som upphandlingen kan genomföras (Upphandlingsmyndigheten u.å.). Denna typ av beslutprocesser används ofta inom byggnadsanknuten konst, där gestaltningen blir permanent i miljön där den skapas. Det blir sedan fastighetsägarens ansvar att underhålla konsten, och personen får ägandeskap över konstverket (From & Lindholm 2021, s. 145). Eftersom upphandlingen sker på samma sätt i de flesta kommuner kan det däremot se olika ut beroende på hur enprocentsregeln tagits in i kommunen.

I Göteborgs fall innebar det att de fick ta emot ett tjänsteutlåtande från stadsledningen kring ett yrkande som kommit in till kommunen den 1 september 2010. Stadsledningskontoret i Göteborg framför ett förslag i yrkandet om hur enprocentsregeln och dess konstnärliga utsmyckning i staden kan inkorporeras. Detta skickades in till kommunfullmäktige år 2011 där det fanns möjlighet att ta del av förslaget. Texten tar upp att enprocentsregeln bör gälla vid både nya byggnader och vid ombyggnation, samt tillbyggnad på lokaler (Johansson 2011, s. 1).

Ett annat förslag som framförs i dokumentet innefattar möjligheten till att konstnärlig gestaltning ska diskuteras och beaktas när de iordningställer nya offentliga platser (Johansson 2011, s. 1). Tre förslag presenteras, där de två första är redovisade ovan. Det tredje förslaget som tas upp är att kulturnämnden skall ansvara för processen, och genomföra uppföljningar så att regeln utförs (Johansson 2011, s. 1).

Senare i dokumentet går det att ta del av förslag till ett regelverk för enprocentsregeln i Göteborg. De har granskat hur olika kommuner arbetar med enprocentsregeln, de beskriver att Stockholm stad har en egen modell, samt att det skulle kunna utvecklas en Göteborgsmodell för enprocentsregeln. De beskriver vad de anser bör innefattas i regelverket för Göteborg, där det tas upp att en procent av byggnadens budget bör avsättas till konstnärlig gestaltning likt det tidigare beskrivits som.

2.3.3. UNDANTAG OCH ENPROCENTSREGELN I GÖTEBORG

I förslaget som nämns ovan tar de upp ett undantag som berör de projekt som enbart utför stamreoveringar och andra mer tekniska projekt (Johansson 2011, s. 1). De menar att regeln framför allt bör användas av nämnder i Göteborg.

Utlåtandet skickades ut till nämnder som kunde bli aktuella för att utöva enprocentsregeln i Göteborg, i dokumentet går det att läsa kring hur de inkorporerat regeln hittills. Kommunfullmäktige valde att år 2012 återremittera förslaget för att få mer information hur arbetet med denna regel skulle utföras (Johansson 2011, s. 2). Det framkommer vidare hur det historiskt sett varit en rekommendation från kommunen sedan 1960-talet, att använda sig av enprocentsregeln. Senare har det även kommit ett nytt beslut kring rekommendationen år 1985 (Johansson 2011, s. 4).

Det går att se att flertalet myndigheter motsätter sig beslut kring enprocentsregeln, medan en del godkänner detta. Byggnadsnämnden och kulturnämnden är myndigheter som ändrar sin paragraf rörande enprocentsregeln (Johansson 2011, s. 18–27). I årsrapporten 2022 för enprocentsregeln som Göteborg konst står som ansvariga utgivare för, går det att läsa att det sedan år 2013 varit en regel som är inkorporerad i Göteborgs stads byggande (Göteborg konst 2022, s. 2). I rapporten går det att ta del av information att kommunfullmäktige och kulturnämnden, som tog beslutet under detta årtal, fick processägarskap. Texten beskriver att de ska utgå från stadens kulturprogram, som innefattar att de bör arbeta med professionella konstnärer för att styrka konstens integritet. För att skapa värde och främja yttrandefrihet inom konstområdet, samt bidra med en god kvalitet genom arbetet (Göteborg konst 2022, s. 5).

Med hjälp av informanten Tina som arbetar med processledning inom enprocentsregeln i Göteborg går det att få mer ingående information kring processens olika steg. Som berör bland annat skissprocessen, där konstnärerna har tre månader på sig att framföra förslag på konstnärlig gestaltning. Sedan utför Tina och andra som är inblandade i projektet en bedömning, där hon beskriver hur detta ändrats i Göteborg. Hon förklarar att när de startar ett nytt projekt, adresseras det ut för att alla skall få en chans att kunna ansöka. Konstkonsulter bedömer sedan de olika förslagen med hjälp av poängsystem. Tina beskriver:

Då gör vi en sådan bedömning igen. Och då är det konstkonsulter, jag som är projektledare-konst, det är förvaltare-konst, det är verksamheten och byggprojektet som är med och har varsin röst då. Fram till årsskiftet så har vi även haft politiker som har deltagit i de här mötena, och även i bedömningen. Men i den nya nämnden så har vi inga politiker längre. (Ur intervju med Tina)

Detta är även något som framkommer i intervjun med Maj, som arbetar i en annan kommun. Hon berättar:

Det är lite olika. På ett ställe gjorde vi 1–3. Alltså 3 var den bästa, 2 kunde man tänka sig, 1 nej det var inte så bra. Och sen när vi satte våra siffror och vi räknade ut så fick man se vilket som hade fått högsta poäng. (Ur intervju med Maj)

Poängsystemen skiljer sig åt beroende på kommun, men verkar vara ett återkommande verktyg inom beslutsprocessen. Tina beskriver en negativ aspekt av enprocentsregeln och hur detta kan ha påverkat tidigare beslut kring vilka konstnärer som fått chansen att delta. Hon framför att de för några år sedan inte valde att gå ut med att uppdragen fanns, utan att det då var konstkonsulterna som kom med förslag på konstnärer. De som varit med och gestaltat fick sedan inget uppdrag på tio år, för att det inte skulle bli vad Tina definierar som "svågerpolitik". Det har förändrats sedan annonsering blivit en standardprocedur vilket bidragit med att det blivit vanligare att konstnärer fått flera uppdrag i rad, eftersom konstnärer inte längre behöver vänta tio år mellan uppdragen.

Tina menar att det är svårigheter som kan uppstå vid tillsättandet av konstnärer vid gestaltningsförslag, samt att de av denna anledning tagit in politiker tidigt i projekten för att arbetet ska ske på ett korrekt sätt.

Enprocentsregeln i Göteborg kan komma att förändras då de under år 2022 undersökte hur den kan implementeras på ett bättre sätt. De menar att regeln inte genomförts som det var tänkt vid beslutet år 2013 (Göteborg konst 2022, s. 7). Det betyder att regeln kan komma att omdefinieras i Göteborg. Stadsledningskontoret skriver att kulturnämndens ansvar förflyttas och att de istället enbart bör agera som stöd i processen, samt att ombyggnation ska inkorporeras i enprocentsregeln som det tidigare inte gjort (Göteborg konst 2022, s. 8).

Texten ovan visar enprocentsregelns historia och hur den kan komma att förändras i framtiden. Grundtanken med enprocentsregeln definieras på liknande sätt i de flesta kommuner, vilket är att den bör gälla vid nybyggnation och att en procent av kostnaden skall läggas på konstnärlig gestaltning.

2.4. ANALYS AV RESULTAT

I kommande del kommer slutsatser som dragits av materialet framföras, detta berör både delaktighet och makt gällande beslutprocesser kring konst i vård- och omsorgsboenden.

I materialet har det framkommit tankar kring vilken konst som lämpar sig bäst på avdelningar för demenssjuka. Bland annat att den inte bör utmana eller skapa förvirring, då det kan få negativa konsekvenser för de boende. Detta är en återkommande uppfattning som finns bland både tjänstepersoner som intervjuats samt i tidigare forskning (Wijk 2017). Den allmänna uppfattningen kring vilken konst som är lämplig på ett vård- och omsorgsboende skiljer sig. En del forskare menar att gestaltningen ska utmana sinnet och det kreativa tänkandet (Hjertström Lappalainen 2017, s. 14). Andra anser att den inte bör vara stötande då det kan leda till obehag hos de boende (Lundin 2017, s. 32).

I intervjun med Julia, som jobbar med konst i en angränsande kommun till Göteborg, säger hon att det behövs konst som vågar lite mer:

Många gånger hör man grejer som - ja vi vill ha konst, och så ska den vara mysig och vacker. Okej, ah det ska vara estetiskt och så vidare. Men konst kan inte vara bara estetik och konst är ett språk, konst ska förmedla någonting och ska skapa upplevelse. (Ur intervju med Julia)

Julia beskriver vikten av att ta verksamhetens önskemål på allvar, och att det finns omständigheter på vård- och omsorgsboenden som bör tas i beaktning vid val av gestaltning. Men att konsten i sig inte alltid behöver vara vacker, då detta är subjektivt:

Vårt liv som människor är inte bara hela tiden rosa och vacker. Och det är också en diskussion om vacker, vad som är vacker och vad som inte i konsten en diskussion. För det finns så många olika människor, och det som den ena som säger är vacker är inte andra är det. Så vi pratar nästa aldrig om detta. För att jag skulle vilja se att man vågar mera. att man vågar sätta konst som väcker diskussioner. Väcker andra känslor. (Ur intervju med Julia)

I texten som berör konstvandring inom geriatriken finns liknande tankar (Liljefors & Alftberg 2019). Författarna beskriver hur delaktighet motverkar isolering, och att konsten kan hjälpa personer att samtala och tänka kreativt runt verken. De har tankar kring att konsten inte behöver vara vacker, utan att det är viktigt att fundera kring betydelsen av den (Liljefors & Alftberg, 2019, s. 29). I sin helhet har konstvandringarna väckt både positiva reaktioner, men också eftertänksamhet och allvar. Det har lett till diskussion, skratt och minnen som de äldre kunnat koppla till verken. Författarna till texten menar att det bidrar till den *existentiella hälsan* som berör en persons inre tankar och upplevelser (Liljefors & Alftberg 2019, s. 31). Lappalainen menar på samma sätt att konsten ska bidra till en meningsfull vardag, genom att väcka reaktioner och samtal (Hjertström Lappalainen 2017, s. 14). Människor som bor på vård- och omsorgsboenden befinner sig i livets slutskede och det är vanligt att känslor kring döden och andra tunga ämnen kommer till ytan. Det är inget som människor behöver vara rädda för menar författaren, utan är viktiga känslor som måste få finnas (Hjertström Lappalainen 2017, s. 14).

I intervjun med Sigrid nämns vikten av att välja konst som ska gynna de äldres tillvaro. Sigrid har själv varit med i en upphandlingsprocess till ett nytt boende och var med när konsten skulle placeras ut. Hon upplevde att den gestaltning som till slut valdes togs emot väl av boende och personal. Sigrid tyckte att det var roligt att få hänga upp modern konst, då hon menar att det kan finnas fördomar kring att äldre vill ha mer traditionella verk och oljemålningar. Hon nämner att det kan vara bra att bryta trender för att stimulera och skapa nya upplevelser för de boende:

Jag tror att man vill se nått upplyftande och gärna kanske lite pigga färger. Och lite spännande figurer, och sådär. Det behöver inte vara sådär komplicerat men det är nog roligt, jag tycker det är roligt och föra in lite mer modern konst kanske. Och komma ifrån det här gamla ah, som man kanske ofta tänker på då. (Ur intervju med Sigrid)

Sigrid framför dock vikten av att inte ha konst som kan skapa förvirring och oro hos de boende, genom till exempel konstverk med mycket otydliga former eller ögon. Det är en allmän uppfattning som flera av de intervjuade har, samt framkommer i tidigare forskning (Lundin 2017, s. 32). Temat för boendet hon varit delaktig vid benämner hon som Staden och naturen, och motiven beskrivs som "snälla för ögat". Det finns fler forskare som menar att sådan konst är mer lämplig inom äldrevården (Wijk 2017, s.16). De beskriver att det inom vård- och omsorgsboenden bör skapas en välkomnande miljö, där personen kan uppleva igenkänning och få tillgång till natur. Det ska leda till en känsla av trygghet och välbehag hos både de äldre, personal och anhöriga som besöker platsen. I intervjun med Tina berättar hon:

Men jag kan bara säga mina föräldrar, de lever inte längre. Men min pappa bodde på ett äldreboende där, när man steg innanför dörren så hörde man porlande vatten. Och det liksom var så trevligt trivsamt när man kommer in där. Och ja, om man gick runt där i de allmänna ytorna så var det ofta att man ville vara i närheten utav det här vattnet. (Ur intervju med Tina)

Tina beskriver att upplevelsen skulle kunna gynna de äldre genom att platsen blir rofylld. Den forskning som tagits del av i studien undertrycker att konsten har en betydelsefull plats på vård- och omsorgsboenden.

Det verkar råda koncensus kring vilka svårigheter som finns vid val av konst till avdelningar med sjukdomar som exempelvis demens, där hänsyn behöver tas till att gestaltningen kan påverka på ett negativt sätt. Det bekräftas genom intervjuerna, där tjänstepersoner beskriver att konsten kan orsaka problem hos äldre med liknande sjukdomstillstånd. Där tankar att konsten kan hjälpa äldre personer berörs och utveckla sitt kreativa tänkande, samt att konsten kan öppna upp för samtal och gemenskap.

2.4.1. ÄLDRES DELAKTIGHET I BESLUTSPROCESSEN

Då en förståelse för vad konst i olika typer av vårdmiljöer kan bidra med framkommit, är det relevant att diskutera delaktighet inom beslutsprocesserna. Boverket visar i tidigare forskning som de presenterat att det är viktigt att arbeta nära verksamheten och personerna som bor på vård- och omsorgsboenden. De menar vidare att besluten genom detta sätt gynnar verksamheten i stort, vilket inkluderar de som arbetar (Boverket 2022). I sökandet på svar om äldres delaktighet hos våra informanter har de beskrivit att äldre har en försvinnande liten påverkan i besluten gällande konsten.

Julia är en av informanterna i studien och hon hennes arbete inkluderar den offentliga konsten och att ha ansvaret för den i sin kommun. Hon berättar att kontakten ofta är med chefen på vård- och omsorgsboendet, eller en ansvarig som chefen tillsätter. Hon berättar vidare att konstkollektioner till vård- och omsorgsboenden som sker inom enprocentsregeln vanligtvis är i samarbete med inredningsarkitekter. Liknande skildring beskriver Rebecca som arbetar på Göteborg konst, hon beskriver att vid besök kring lånekonst träffar hon oftast enhetschefen och en från personalgruppen. Rebecca beskriver att de på senare år behöver råd från personalen som arbetar inom vård- och omsorgsboenden:

Från att det varit mer somatiska avdelningar så i dagsläget så är det demens, de allra flesta avdelningar har. Och det kräver ju en hel del, eh, extra, alltså, dels en förståelse och det är där man får hjälp av personalen. [...] vi har även kontakt med en person som är demenssamordnare inom staden och vi har även en kontakt med en person som har övergripande gestaltungsansvar. Men det man kan tänka på när det gäller demenssjukdom så krävs det ganska mycket extra, och ibland kan det vara så att en del av sjukdom är att man tar saker, att man gärna flyttar runt saker och att man, därför så får vi ofta önskemål om att konstverken ska, sitta fast. (Ur intervju med Rebecca)

Framställningen som Rebecca ger påvisar att det kan finnas svårigheter att göra en konstkollektion som fungerar på vård- och omsorgsboenden utan stöd från personalen. För att inte förbigå boendens behov blir det ett sätt att skapa en trivsam miljö. Hänsynstaganden kring val av konst blir möjligen tydligare om konsten kan komma till skada. Rebecca beskriver att de vid demenssjukdomar ofta arbetar med färgteman för att det blir lättare för boenden att orientera sig på avdelningarna. Hon förklarar vidare att det kan förekomma förändringar i perceptionen, vilket innebär att mörka färger kan upplevas som håll. Den typen av verk kan uppfattas som skrämmande.

Informanten Martin som arbetar som enhetschef på ett vård- och omsorgsboende berättar att han arbetat där några år. Vid den senaste renoveringen 2008 fick de sin konstkollektion men han var inte med vid beslutet, utan har fått ta över ansvaret för den befintliga konsten och sköter inventeringen. Martins verksamhet utgår från erfarenhet att konst som är för utmanande eller skrämmande kan ha en dålig inverkan på boende. De har därför valt att inte använda sig av värdefull konst inne på demensenheten, då konsten kan bli "sönderslagen". Han beskriver:

Ja asså vi har ju valt att inte ha eh, vad ska man säga, värdefull konst då på ett, på en demensenhet eller, där de kan gå sönder helt enkelt. Sönderslagna. Eh, sen får man ju tänka på att det liksom inte får vara för utmanade konst. Som ser ut som skrämmande. (Ur intervju med Martin)

Martin har agerat utifrån hur demenssjuka kan reagera på konsten och är lyhörd inför att miljön ska vara trivsam. Eftersom Martin är enhetschef är han huvudansvarig och har makten att fatta beslut vilket gör att han använder sin makt konstruktivt, då han valde att återlämna konsten som personalen uppfattade som skrämmande. Boende kan ses som att de inte är tillräckligt vitala för att delta aktivt i beslut, vilket gör att de kan behöva någon som tolkar och för deras talan för att konsten inte ska vara skrämmande. Beslutet kanske inte räknar in boendes välbefinnande utan verksamhetens ekonomi. Samtidigt skyddas den boende från att försättas i en svår situation, vilket kan ses som att det är till en fördel för den boende. Frågan är om beslutet går händelser i förväg när de väljer att inte ha konst på demensavdelningar, med risk att den går sönder. Konsten kunde möjligen haft en positiv inverkan på hälsan och kanske även lugnande. Som bestämmande blir detta en utmaning och en balansgång i vad som väger tyngst.

I intervjun med Martin framkommer det inte om han kommer att arbeta på liknande sätt som de gjort tidigare, han säger att “vi har valt att inte ha värdefull konst”, vilket kan tolkas som att han förmodligen tycker att det är beslutet är bra. Eftersom Martin är enhetschef på ett vård- och omsorgsboende är han huvudansvarig för brukarnas välbefinnande. Därför behöver han ha en viss kontroll över verksamheten, samtidigt är han en övervakare då allt ska fungera praktiskt. Foucault beskriver att tidsschemat är en viktig form i att utöva kontroll:

De tre viktigaste principerna - införandet av tidsrytmer, obligatoriska uppgifter, regelbundet återkommande förlopp - återfanns mycket snart i skolorna, verkstäderna, sjukhusen. (Foucault 2017, s. 191)

Martin har däremot inte total kontroll eller makt, vilket skulle vara en dominans som inte lämnar utrymme för någon diskussion. Kontrollen och övervakandet är till för att upprätthålla ordningen, detta skulle kunna ses som konstruktivt. Han inspekterar och inventerar verken som finns på boendet för att se att de sitter där de ska, och återlämnar konst som inte fungerar i verksamheten. På frågan om han skulle delge någon delaktighet vid val av konst berättar han; att han inte kan låta hundra personer tycka till då det skulle bli för omfattande, han skulle däremot kunna stämna av med en kollega. Han sätter sin tillit till experterna som jobbar på Göteborg konst.

Vid intervju med Tina som är projektledare för enprocentsregeln beskriver hon att de inte arbetar speciellt mycket med vård- och omsorgsboenden. Därför har de inte utvecklat någon delaktighet på samma sätt som de gjort med skolor och förskolor. Hon beskriver:

Eftersom att vi inte jobbar så mycket med äldre, eller ja äldreboenden, och inte BMSS heller så är det svårt att ha delaktighet av dem. så vi har inget utvecklat där, men däremot på skolor och förskola så har vi nu mera att konstnärerna ska jobba med en workshop med barnen till exempel. Och det skulle ju vara möjligt att göra det på ett äldreboende också. (Ur intervju med Tina)

Tina avfärdar inte att delaktighet med äldre hade kunnat införas i verksamheten, kanske på liknande sätt med workshops.

Det hade möjligen kunnat vara ett sätt att arbeta med andra beslutsprocesser som undersökts i studien. I en konstupphandling som tidigare nämnts har Täby kommun valt att inkludera seniorer från det kommunala pensionärsrådet till ett nybyggt äldreboende. I artikeln skriver de vilka kriterier de haft i åtanke vid beslutet:

Då många av de boende har kognitiv svikt är det viktigt att konsten bidrar till trygghet och igenkänning. Konsten ska också stimulera till möten, samtal, trivsel och nya upplevelser. (Täby kommun 2022)

Seniorerna representerar en närliggande grupp till de som bor på ett vård- och omsorgboende. Varje generation har ett kollektivt minne med kulturella referenser som är kopplat till deras tidsepok, det gör att sannolikheten är större att de upplever liknande känslor inför konstverken. Delaktigheten med seniorer blir ett verktyg som närmar sig den berörda gruppen av äldre.

2.4.2. ÅLDERNS PÅVERKAN

Det går att utläsa i våra intervjuer att boende har lämnats utanför delaktigheten, men det framkommer inte om det enbart är åldern som är orsaken. Flera av informanterna beskriver att demensavdelningarna ställer högre krav och kan vara komplexa. Som tidigare beskrivet förflyttar Martin makten till konstenhetens axlar. Rebecca som arbetar på Göteborg konst söker däremot stöd från personalen på vård- och omsorgsboenden och pekar på att det varit en förändring i deras arbetssituation:

Nu så har ju äldre vård- och omsorgsboenden ändrats en del i sin karaktär på grund av att många är mycket sjukare än, när man flyttar in på ett boende. Så från att det varit mer somatiska avdelningar så i dagsläget så är det demens, de allra flesta avdelningar har. Och det kräver ju en hel del, eh, extra, alltså, dels en förståelse och det är där man får hjälp av personalen. Eh nu är det samtal vi har fört under många år. Men vi har även kontakt med en person som är demenssamordnare inom staden och vi har även en kontakt med en person som har övergripande gestaltungsansvar. (Ur intervju med Rebecca)

Rebecca belyser att boende har blivit sjukare än vad de tidigare varit och att det har en pågående diskussion om detta. När det diskuteras kring demens är det däremot en balansgång då det inte är säkert att det är enbart äldre som kan undersökas eftersom demens kan uppstå tidigare i livet. Däremot är det betänksamt att, när boende blir mer utåtagerande ställer det högre krav på lyhördhet från beslutsfattarna, eftersom boende då är mer benägna att ta saker i egna händer.

Eftersom äldre är i en position som på flera sätt gör deras funktionsförmåga försvagad hamnar de i en beroendeställning i förhållande till den som ska föra deras talan (Butler 2016, s. 16). Hur den kommunikationen fungerar är svår att veta då intervjuer inte utförts på några äldre. Men utifrån det som framkommit i intervjuer finns det ingen direkt dialog mellan de äldre och verksamhetsgruppen. På frågan om de finns någon uppföljning om hur konsten fungerat svarar Tina, som har hand om den fasta konsten, att det inte efterföljs:

Nej nej, inte utifrån. Nej det gör vi ju inte riktigt. Men däremot så blir det ju att det kommer upp att det inte har fungerat så att till exempel, tyvärr så. (Ur intervju med Tina)

Det tyder på att de agerar på om konsten inte fungerat, men hur hög toleransnivån är innan de väljer att skicka tillbaka konsten är inte helt klart. Vid de tillfällena då konsten inte fungerar i verksamheten pekar informanter på att de agerar, vilket kan leda till att de överväger att lämna tillbaka konstverken. Julia berättar att om oönskade konstverk ställs undan tar hon med gestaltningarna tillbaka till samlingen. Hon beskriver att när kollektionen är färdig brukar de diskutera tillsammans med både kontaktperson och personal på boendet. Julia har inte kontakt med de boende utan endast personalen, som framför vad som fungerar i verksamheten.

Det är inte säkert att alla boende reagerar likadant eller har den fysiska möjligheten att vara utåtagerande mot verken, på grund av sjukdomar eller hög ålder. Med den formen av nedsättningsförmåga är det inte möjligt för individen att påverka sin omgivning. Det kan kopplas till det som Butler belyser, att sårbarhet är ett ord som namnger det tillstånd som är utanför vår kontroll (Butler 2016, s. 22). Detta gör att det kan uppstå *performativ* när talhandlingen inte kan komma till uttryck för att påverka.

Sårbarheten gör att boende är i beroendeställning till den som kan förmedla dennes känslor och mående. Det behöver vara på ett värdigt sätt där den boendes mående inte negligeras, då effekten av att förbise boenden kan bli avhumaniserande både på kort och lång sikt.

2.4.3. VEM HAR MAKTEN?

För att uppnå delaktighet innebär det att ansvariga i processen behöver frigöra kontroll över besluten, det ger de äldre inflytande och skapar en delaktighet. Vid intervju med Tina ställs en fråga kring om de har någon policy kring delaktighet i deras arbete, hon beskriver att de arbetar med delaktighet utefter en medborgardialog generellt. Vidare förklarar hon hur delaktighet finns vid arbetet med barn och att de arbetat med det utifrån barnkonventionen. FN:s barnkonvention ratificerades i den svenska regeringen 1990 men implementerats trettio år senare den 1 januari 2020 som svensk lag. Det gjordes för att stärka barns rättigheter eftersom de inte fått den verkan som tänkt 1990 (UNICEF Barnkonventionen 2020). Barnkonventionen har påverkat hur Göteborgs stad arbetar med delaktighet kring barn gällande enprocentsregeln. Liknande bestämmelser för äldre personer kan behövas gällande mänskliga rättigheter, för att främja delaktighet.

Som nämnts tidigare i Tinas intervju finns delaktighet vid arbete med barn, och hon tycks inte vara främmande för att arbeta med äldre. Det är däremot inte säkert att alla boende har möjlighet att vara delaktiga på grund av individuella skäl, då det är en komplex sammansatt grupp med individuella behov. Vid beslutsprocesser för boenden berättar Tina att:

De som är med i våra beslutsprocesser är ju dem som jobbar som planeringsledare på de här förvaltningarna. Men dem är ju, har ju god kännedom om brukargruppen och vad som är bra, eller snarare vad som inte är bra för dem. (Ur intervju med Tina)

Delaktighet hade kunnat skapas om de som är ansvariga i processen frigör en del av deras kontroll, som i sin tur skulle kunna ge äldre mer inflytande. Därför bör det diskuteras hur maktfördelningen ser ut i beslutprocesserna.

Återkommande under studiens gång är att de två olika processerna som berör konstgestaltning i vård- och omsorgsboenden ser olika ut. Den ena innefattar att personal från vård- och omsorgsboenden får skicka en intresseansökan till Göteborgs konstenhet. Som svar på ansökan kommer personal från Göteborgs konstenhet ut för att betrakta lokalen där önskan om en lös konstkollektion ska tillkomma. Efter förarbetet är avklarat kontaktar konstenheten kontaktpersonen vid vård- och omsorgsboendet. Vid godkännande påbörjas utplacering av konstkollektionen på den tilltänkta platsen:

Vi har ett kösystem så när en verksamhet önskar en konst så ställer man sig i kö för att få konsten placerad. Men den konsten som redan är utplacerad behöver vi också hela tiden hantera. Det kan vara att det är helt plötsligt ska det in ett skåp någonstans där det placerats konstverk, man ska måla om en vägg, eller ett konstverk kanske har på något sätt sitter på ett felaktigt sätt. (Ur intervju med Rebecca)

Den andra processen enprocentsregeln är mer omfattande då den innefattar fast konst och inte lösa konstkollektioner. Denna process är aktuell vid nybyggnationer och ombyggnationer. Eftersom den ställer andra krav är det fler yrkesverksamma inom olika områden involverade:

Så att vi jobbar ju tillsammans med byggprojektet, arkitekt och landskapsarkitekt i tidigt skede för att hitta platser som är lämpliga för konst. Och på de här mötena så är även representanten för den här förvaltningen med. Som representerar verksamheten då. (Ur intervju med Tina)

De som är delaktiga i besluten är sällan de som senare kommer ta del av gestaltningarna, ofta innefattas enhetschefer eller andra typer av anställda som har relevant kompetens för att vara med i besluten som rör konstnärlig gestaltning. Detta är återkommande från både dokumentation och informanter som varit med i studien.

En annan aspekt som noterats är att det vid samtal med Göteborgs konstinformant och informanten Martin är tydligt att makten ständigt skiftar. Det är oklart och svårt att uppfatta vem det är som får vara närvarande, och vem som får vara delaktig i besluten. Uppfattningen om maktskiftet liknas byråkratisering där uppdelning av ansvar blir en del i att behålla disciplin.

Foucaults beskriver i *övervakning och straff* hur disciplin används för att skapa skillnad i det som definieras som kropp, för att skapa ett band som bidrar med en förmåga där underkastelse ökar (Foucault 2017, s. 140). Han menar vidare att disciplinen är något som syns i läroverk som kan skapa tvångssystem (Foucault 2017, s. 140–141).

Med hjälp av disciplinen fördelas individer i rummet (Foucault 2017, s. 143). Detta gör att individerna undviker att förflytta sig utan ett syfte, vilket både kan belöna och bestraffa personen. Det sker genom att skapa en form av mätning av individers kunskap som personen sedan kan kontrollera och utnyttja (Foucault 2017, s. 145). I systemet finns en utbytbart som innefattar rangens roll i en klassifikation (Foucault 2017, s. 147). Det blir en form av rangordning som skapar hierarkier kring vetande och färdighet. Foucault beskriver detta via skolelever men i vårt fall appliceras sättet att se maktstrukturerna i beslutsfattarprocesserna. Med denna variant av organisering skapas därför discipliner i olika typer av rum, som påverkar vilka som får vara med och bestämma (Foucault 2017, s. 149).

Detta tolkningssätt kan ligga till grund som orsak till att maktfördelningen skiftar beroende på vilken informant som talar. Under beslutsprocesser som innefattar konstgestaltning som är lånad av Göteborgs konst kan beslutsfattarna åta sig olika delar av hierarkin beroende på färdighet och vetande.

Martin framför att de lägger stor vikt vid Göteborgs konst och personalens kompetens. Samtidigt menar anställda hos Göteborgs konst att de vill att personal på boendet skall vara delaktiga i besluten, men inte att de ska närvara i det slutgiltiga beslutet gällande kollektionen. Här framförs deras makt indirekt, då de som arbetar på boendet inte kan påverka konstkollektionen mer än att kommentera om något inte kommer fungera i lokalerna. Detta skulle kunna ses som en form av taktik, där ingen av aktörerna vill erkänna sin maktposition. Istället lägger de över den större delen av makten på varandra. Foucault beskriver i sin bok *Övervakning och straff* att:

Denna term (taktik)... ger en uppfattning om de ställningar som intas av de soldater som ingår i en trupp, vilken som helst, om de ställningar som intas av de olika trupper som ingår i en armé, samt om deras förflyttningar, deras handlande och förbindelserna mellan dem. (Foucault, 2017, s. 169)

Frånsett att det handlar om militärer kan det jämföras med arbetet som utförs mellan Göteborg konst och boenden. Samarbetet med kollektionen bidrar med att de olika enheterna under en kort tidsperiod tillhör samma gruppering. Vidare kommer de sedan tilldelas olika roller som innefattar maktförhållanden. Disciplinen lär individerna att taktiken blir relevant för att konstgestaltningen ska gå smidigt, det utförs med hjälp av fördelningar av makt som sker med hjälp av kunskap som individerna i processen har. Hierarkifördelningen innebär att makten blir fördelad bland olika personer inom de olika enheterna, där ingen ansvarig tar huvudansvar för makten som kan komma att påverka boendena. Det bidrar till svårigheter med att förstå vem som är mest ansvarig för konstgestaltningen, och vem som får vara delaktig. Det blir därför svårt att få grepp om maktfördelningen i beslutsprocessen gällande lös konst.

3. SLUTDISKUSSION

Syftet med studien var att ta reda på hur Göteborgs stad tar beslut gällande konstgestaltning på vård- och omsorgsboenden, samt om de arbetar med delaktighet för äldre i beslutsfattandet. Eftersom de äldre bor permanent på boendet och tar del av konsten dagligen kändes det viktigt att deras behov tas i beaktning, då konsten kan påverka sinnet både på ett positivt eller negativt sätt (Boverket 2022).

Frågeställningarna som ämnas besvaras handlar om vilka beslutsprocesser som används vid konstupphandlingar på vård- och omsorgsboenden och hur dessa går till. Det går att utläsa två olika processer i Göteborgs stad, där den ena berör fast konst vid nybyggnationer och kallas för *enprocentsregeln* (Göteborg konst 2022, s. 5) Samt en till process som kallas för *lös konst*, och innebär att förvaltningen lånar ut gestaltningar till vård- och omsorgsboenden. Vid beslutsfattandeprocesser inom lös konst är det tjänstepersoner inom förvaltningen som beslutar vilken konst som ska placeras ut, med hjälp av en kontaktperson från det aktuella boendet som kan framföra vilka behov som finns på avdelningarna (Göteborg konst 2022, s. 6–8). Gällande *enprocentsregeln* beskriver våra informanter att processen börjar med att konstnärer skickar in ansökan om att få sina verk utställda.

Konsten bedöms sedan av en jury som röstar och väljer vilka gestaltningar som får placeras ut i boendet. Beslutsprocesserna som nämns ovan är inte unika för vård- och omsorgsboenden utan ser likadana ut för all offentlig verksamhet i staden.

Sista frågeställningen som besvaras i undersökningen handlar om de boende är delaktiga i beslut gällande vilken konst som placeras på vård- och omsorgsboenden, eftersom det är dem som ska ta del av den dagligen. Det har dock inte framkommit något arbete kring delaktighet i någon av de ovan nämnda processerna i Göteborg. Vid intervjun med Tina nämner hon bland annat att de har en delaktighetsplan för yngre, kopplat till barnkonventionen, men att inget liknande arbete finns för vård- och omsorgsboenden. Det visar en tydlig brist på delaktighet i beslutsprocesserna inom offentlig konst, då beslut tas av tjänstepersoner på uppdrag av förvaltningar utan att ta del av de äldres perspektiv. Forskning visar däremot att nära arbete mellan aktörerna (förvaltning, boendet och patienterna) kan gynna de boendes hälsa (Liljefors & Alftberg 2019). Undersökningen hänvisar också till Täby kommun (2022) där ett sådant arbete genomförts med lyckat resultat, då seniorer fått delta i en konstupphandling till ett nybyggt vård- och omsorgsboende. Liknande uppdrag hade kunnat utföras i Göteborgs stad, enligt vårt tycke.

Teorier om makt, ålder och sårbarhet har varit relevanta då de äldre kan påverkas negativt av att ses som gamla och sårbara. Forskningen visar att ålderism drabbar äldre personer som i vissa fall behandlas annorlunda på grund av deras höga ålder, vilket begränsar möjligheten till deltagande (Heikkinen 2017, s. 84) Fördomar kring sårbarhet hos äldre gör även att de förbises av omgivningen (Butler 2016). I studien ses exempel på detta då flera av intervjupersonerna pratar om de äldre utan att ha tagit del av deras perspektiv, samt att de framkommer en brist på delaktighet i processerna. Det bör därför skapas diskussion gällande fördomar kring äldre personers rätt att delta.

I studien framkommer det att makten fördelas upp mellan Göteborgs konstenhet som väljer konsten samt beslutsfattarna. Med denna fördelning uppstår det en byråkratisering som är flegmatisk och orubblig, vilket gör att det tar längre tid att införa nya arbetssätt i ökad delaktighet från äldre eftersom direktiven behöver komma uppifrån. Orubbligheten blir inte bara tydlig i arbetet med delaktighet utan också i processen som Martin berättar om i sin intervju, med att låna konst.

Han berättar att det kommer att ta cirka två år från att han skickade sin intresseanmälan till Göteborg konst innan de kan få en ny kollektion. Det innebär ett långt och utdraget arbete innan verksamheten kan komma till skott, och det kan hända mycket inom tidsspannet som gör att förutsättningarna förändras.

I studien finns exempel på material gällande konstens påverkan för hälsan samt hur vården arbetat med konstnärlig gestaltning för att främja det kreativa tänkandet (Liljefors & Alftberg 2019). Det är därför viktigt att forska vidare kring delaktighet då det kan skapa positiva effekter för de äldre. Den forskning som det tagits del av i studien berör främst geriatriken och andra vårdmiljöer och riktar sig inte direkt mot vård- och omsorgsboenden, detta skulle behöva forskas mer kring. Studiens utfall kan förhoppningsvis bidra till samtal kring hur konst kan gynna äldre personer, samt skapa diskussioner om hur delaktighet kan användas i arbetet med val av konst på vård- och omsorgsboenden. Eftersom det saknas liknande arbete inom de beslutsprocesser som undersökts i studien i dag.

3.1. VIDARE FORSKNING

Om det funnits mer tid och utrymme att fördjupa vår undersökning ytterligare, hade det varit intressant att titta närmare på de boendes perspektiv och hur de känner sig påverkade av konsten. I uppsatsen har fokus varit på beslutsprocesserna gällande konsten och därför finns inte de äldres perspektiv med. Det finns etiska aspekter som kunnat försvåra ett sådant arbete då det hade behövts ta hänsyn till kognitiva utmaningar, eftersom personer med bland annat demens kan ha svårt att kommunicera. Samt beakta integriteten hos intervjupersonerna då det hade berört frågor hur gestaltningarna kan påverka dem. Det hade däremot kunnat ge en inblick i deras tankar kring vilken effekt konst kan ha på måendet, och på vilket sätt de skulle vilja vara delaktiga i beslut gällande offentlig konst.

Under ett av besöken på boenden i Göteborg återberättade enhetschefen att en konstnär bodde på en av demensavdelningarna, och att hans verk prydde väggarna i de offentliga utrymmena där det vanligtvis inte fanns någon konst. I intervjun framgick det att mannen, vars demens var långtgående, reagerade positivt när han såg sina egna tavlor.

Historien berörde och väckte tankar kring att det hade varit intressant att fördjupa sig i de positiva effekter kreativa uttryck kan bidra med.

Det hade vidare varit spännande att undersöka hur en grupp med demens uttrycker sig

konstnärligt, och om de kan påverka varandra positivt genom sin konst. Det var inget som gick att fördjupa sig i under vår undersökning, men det hade kunnat bidra till kunskap som skulle kunna hjälpa äldre med liknande sjukdomar.

Med denna studie önskas vidare att forskning bör utföras kring kulturens påverkan på äldre personers hälsa och hur det kan användas som ett verktyg på vård- och omsorgsboenden, för att utforska det kreativa tänkandet. Det är ett viktigt område som skulle kunna utvecklas ytterligare, för att på sikt kunna bidra med positiva effekter på människors välbefinnande och förmåga att kommunicera. Med utgångspunkt i tidigare forskning kring konst och hälsa hade ett arbete kring delaktighet kunnat skapas för att få med äldres åsikter om konsten i ett tidigare skede, i beslutsprocesserna. Det hade varit spännande att se ett sådant arbete utvecklas för att förändra konstgestaltning på boenden och vilken typ av konst som placeras ut, här hade en annan studie kunnat ta vid.

4. KÄLLFÖRTECKNING

4.1. OTRYCKTA KÄLLOR

Informant 1. Frida

Informant 2. Julia

Informant 3. Martin

Informant 4. Rebecca

Informant 5. Sigrid

Informant 6. Tina

4.2. TRYCKTA KÄLLOR

Butler, J. (2016). Rethinking Vulnerability and Resistance. I Butler, J., Gambetti, Z., & Sabsay, L. (Eds.). *Vulnerability in resistance*. 7 uppl., Duke University Press.

Foucault, M. (2017). *Övervakning och straff*. 5 uppl., Lund: Aktiva förlag.

Frenander, A. (2014). *Kulturen som kulturpolitikens stora problem*. 2:2 uppl., Örlinge: Gidlunds förlag.

Gunnarsson Payne, J. & Öhlander, M. (2018). *Tillämpad kulturanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Heikkinen, S. (2017). Åldersbaserad ojämlikhet – ålderism, childism och adultism. I Krekula, C. & Johansson, B. (red.). *Introduktion till kritiska åldersstudier*. 1:1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB. Btj, ss. 83

Hjertström Lappalainen, J. (2017). *Konstens roll i vårdarbetet ur ett existensfilosofiskt perspektiv*. I *konsten en värdeskapande faktor i vårdmiljö*. Västra Götalandsregionen

Lalander, P. (2011). *Observationer och etnografi*. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1:1 uppl., Malmö: Liber AB

- Liljefors, M. & Alftberg, Å. (2019). *Konst som resurs i geriatrisk vård*. Region Stockholm.
- Lindholm, A. & From, L. (2021). *Offentlig konst handbok för statliga beställare statens konstråd*. Göteborg: Göteborgstryckeriet.
- Lundin, S. (2017). *Konst i vården. – en konst med handklovar?* Västra Götalandsregionen. I *konsten en värdeskapande faktor i vårdmiljö*. Västra Götalandsregionen
- Magnusson, A. (2017a). *Inledning*. Västra Götalandsregionen. I *konsten en värdeskapande faktor i vårdmiljö*. Västra Götalandsregionen
- Magnusson, A. (2017b). *Möjligheter och utmaningar i synen på konst i vårdmiljö*. Västra Götalandsregionen. I *konsten en värdeskapande faktor i vårdmiljö*. Västra Götalandsregionen
- Rennstam, J. & Wästerfors, D., (2015). *Från stoff till studie*. Studentlitteratur AB.
- SOU 1936:50 (1936). Statens offentliga utredningar 1936:50. Betänkande och förslag angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer. Stockholm: Kungliga biblioteket. Tillgänglig: https://weburn.kb.se/metadata/740/SOU_1378740.htm
- SOU 1995:18, Lagerbielke, G. (1995). Statens offentliga utredningar 1995:18. *Konst i offentlig miljö betänkande av utredningen om konst i offentlig miljö*. Stockholm: Fritzes.
- Stafström, S. (2017). Introduktion. I *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf [2023.03.15]
- Statens konstråd (2020). *Vi förändrar varandra kunskapsnav offentlig konst*. Tryck: *Lasertryck.se*
- Svensson, P & Ahrne, G. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1:1 uppl., Malmö: Liber AB

Wijk, H. (2017). *Vårdmiljöns betydelse för mötet mellan patient och personal*. Västra Götalandsregionen. I *konsten en värdeskapande faktor i vårdmiljö*. Västra Götalandsregionen.

4.2.1. INTERNETKÄLLOR

Boverket (2022). *Konst i vårdmiljöer*.

<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2020/regionernas-roll-i-gestaltad-livsmiljo/> [2023.03.15]

Formas (2020). *Gestaltad livsmiljö- arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö*. <https://formas.se/arkiv/alla-utlysningar/utlysningar/2019-11-25-gestaltad-livsmiljo---arkitektur-form-design-konst-och-kulturarv-i-offentlig-miljo.html> [2023.02.21]

Göteborg konst (u.å., a). *Konstsamlingen*.

<https://goteborgkonst.se/konsten/konstsamlingen/> [2023.02.19]

Göteborg konst (u.å., b). *Låna konst*.

<https://goteborgkonst.se/konsten/lana-konst/> [2023.02.19]

Göteborg konst (2014). *Ny utmaning hänga konst på äldreboenden*.

<https://goteborgkonst.se/konstsamlingen/ny-utmaning-hanga-konst-pa-aldreboenden/> [2023.02.21]

Göteborg konst (u.å., c). *Stadens konstenhet*.

<https://goteborgkonst.se/> [2023.02.19]

Göteborg konst (u.å., d). *Vill du jobba med oss*.

https://goteborgkonst.se/kontakt/vill-du-jobba-med-oss/?fbclid=IwAR1Bla56AzF11CQYSBOTWMqx30UAU_7pqa-OBHCKmbw7tGyD6mdJQMgQzsc [2023.02.20]

Göteborg konst (u.å., e). *Vårt uppdrag*.
<https://goteborgkonst.se/vart-uppdrag/> [2023.02.21]

Göteborgs stad (u.å., a). *Detta är vård- och omsorgsboende*.
<https://goteborg.se/wps/portal/start/aldre/boenden-for-aldre/vardomsorgsboende> [2023.02.21]

Lind, M. (2020). *Unikt konstprojekt hjälper äldre att kommunicera*.
<https://www.stockholmssjukhem.se/aktuellt/nyheter/2018/unikt-konstprojekt-hjalper-aldre-att-kommunicera> [2023.02.21]

Mitt i Göteborg (2023). *Namnet "äldreboende" skrotas i Göteborg*.
<https://www.mitti.se/nyheter/namnet-aldreboende-skrotas-i-goteborg-6.96.29694.2a1d95e379>
[2023.02.21]

Nationalencyklopedin (u.å.). *Myndighetsålder*.
<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/myndighets%C3%A5lder>
[2023.03.14]

Oskarshamns kommun (u.å.). *Somatiskt boende*.
<https://www.oskarshamn.se/stod-omsorg-var/d/behov-av-annat-boende/boende-for-aldre/somatiskt-boende2/> [2023.02.21]

Skolverket (2023). *Guide till källkritik för lärare*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/guide-for-kallkritik-for-larare> [2023.02.25]

Statens konstråd (u.å.). *Om oss*.
<https://statenskonstrad.se/om-oss/> [2023.03.15]

Svenska YLE (2017). *Konstprojekt gav guldkant på tillvaron på äldreboende: "Vi vill ha mera!"*

<https://svenska.yle.fi/a/7-1249839> [2023.02.21]

Täby Kommun (2022). *Seniorer deltar i bedömning av konst till äldreboende.*

<https://www.taby.se/nyheter/2022/maj/seniorer-deltar-i-bedomning-av-konst-till-aldreboende/> [2023.02.21]

UNICEF (2020). *Barnkonventionen.*

<https://beta.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionens-stallning-i-sverige> [2023.02.22]

Upphandlingsmyndigheten (u.å.). *Vår modell för inköpsprocessen.*

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/inkopsprocessen/var-modell-for-inkopsprocessen/> [2023.02.20]

Vårt Göteborg (2021). *Äldreboenden byter namn.*

<https://vartgoteborg.se/vard-o-omsorg/aldreboenden-byter-namn/> [2023.02.21]

4.2.2. UPPSATSER OCH AVHANDLINGAR

Florin, U. (2010). *Från idé till gestaltsförslag*. Diss. Mälardalens högskola. Mälardalen: University press (Hämtad 2023.03.15)

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:370111/FULLTEXT01.pdf>

Sjulgård, B. (2018). *Det offentliga konstlandskapet*. [Elektronisk] Masteruppsats, arkitektprogrammet. Lunds universitet.

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=8962801&fileOId=8962804> [2023.03.15]

Vestberg, Yanka (2012) *Offentlig konst och offentlig makt*. [Elektronisk] Magisteruppsats, Konstvetenskap. Högskolan på Gotland.

<https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:577348/FULLTEXT01.pdf> [2023.03.15]

Westerlund, Anna (2002). *Beslutsprocessen kring offentlig konst en undersökning av Borås kommun*. [Elektronisk] Magisteruppsats, Bibliotek och informationsvetenskap.

Bibliotekshögskolan.

<https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1312679/FULLTEXT01> [2023.03.15]

4.2.3. DOKUMENTATION FRÅN MYNDIGHETER OCH ENHETER

Göteborg Stad (2017). *Riktlinjer för inköp av konst*.

<http://www.goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2015/02/Reviderade-Riktlinjer-Konstinkop-2017.pdf> [2023.03.15]

Göteborg konst (2015). *Ut med konsten*.

https://goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2015/02/Ut_med_konsten-Katalog-hemsida.pdf
[2023.02.20]

Göteborgs stad (u.å., b). *Göteborgs stads kulturprogram*.

<https://goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2015/02/goteborgs-stad-kulturprogram.pdf?fbclid=IwAR1vTfUX4SD0AW4sAS5oSmXilq1HfXSQt-LcTIBxxKgy-MIXII6LaVXDvGA> [2023.02.21]

Göteborgs kulturnämnd. (2018). *Reglemente för Göteborgs Kulturnämnd*.

<https://goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2019/01/Kulturn%C3%A4mnden-reglemente-2018-12-21.pdf> [2023.03.15]

Göteborg konst (2022) *Årsredovisningar. Tillgänglig: Kulturförvaltningen i Göteborgs stad*.

Johansson, B (2011). *Tjänsteutlåtande: Förslag beträffande enprocentregel för konstnärlig utsmyckning/gestaltning*.

<https://goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2013/06/TU-enprocentregeln-Goteborg.pdf>
[2023.03.15]

Johansson, G., & Stålesjö, B. (2006). *Tjänsteutlåtande kommundemensam konstdatabas*. Göteborgs stad. <https://goteborgkonst.se/wp-content/uploads/2013/06/Handling-2006-nr-44.pdf> [2023.03.15]

Regeringens proposition (2009). *Tid för kultur*. <https://www.regeringen.se/contentassets/5afd813ffae94dae91e9db0f8725c3b6/tid-for-kultur-prop.-2009103> [2023.03.15]

Hermerén & Orrje (2013). *Offentlig konst ett kulturarv. Statens konstråd*. <https://statenskonstrad.se/rapport/offentlig-konst-ett-kulturarv/> [2023.03.15]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf [2023.03.15]

4.3 BILAGOR

4.3.1. BILAGA 1

Göteborg Konst Göteborgs Stad

DEPOSITIONSFÖRTECKNING

Förvaltning: Äldre samt värd- och omsorgsförv Arbetsställe: [REDACTED]
Gatuadress: [REDACTED] Postnr: [REDACTED]
Kontaktpers: [REDACTED] Tel: [REDACTED]
Göteborg den 2021-02-15 E-post: [REDACTED]

GK-0756 Konstnär: THOREN Gunnar
Titel: [REDACTED]
Dep-år: [REDACTED]
Mått: 89 x 90 cm Teknik: o.p.d
Placering: Plan E i [REDACTED]
Finns på angiven plats: Entré, Korridor mot söder
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0757 Konstnär: LINDHOLM Claes
Titel: [REDACTED]
Dep-år: [REDACTED]
Mått: 40 x 50 cm Teknik: o.p.d
Placering: Entré → Rum 2141
Finns på angiven plats: Rum 2141
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0758 Konstnär: DROUGGE Lars
Titel: [REDACTED]
Dep-år: [REDACTED]
Mått: 40 x 45 cm Teknik: o.p.d Rum 2141
Placering: Entré-Korridor mot kontor- [REDACTED]
Finns på angiven plats: Rum 2141
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0759 Konstnär: THOREN Gunnar
Titel: [REDACTED]
Dep-år: [REDACTED]
Mått: 80 x 65 cm Teknik: o.p.d
Placering: Entré, Korridor mot kontor, [REDACTED]
Finns på angiven plats: Entré, Korridor mot kontor
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0760 Konstnär: NORDBÄCK Tomas
Titel: [REDACTED]
Dep-år: [REDACTED]
Mått: 90 x 95 cm Teknik: o.p.d
Placering: Entré, Korridor mot kontor, [REDACTED]
Finns på angiven plats: Entré, Korridor mot kontor
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

Göteborg Konst, Sockerbruket 5, 414 51 Göteborg. Tel: 031 368 32 61. (63) (53).
www.goteborgkonst.se 2021-02-15 Side 1 av 6

GK-0773	Konstnär: RATHSMAN	Siri	
Dep-år:	Titel: komposition i blått		
Mått: 90 x 130	Teknik: o.p.d		
Placering: Konferensrum 2	[Redacted]		
Finns på angiven plats: ☒	[Redacted]		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas
GK-0774	Konstnär: GOES	Agneta	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 135 x 170 cm	Teknik: Textil applikation		
Placering: Trappa administration.	[Redacted]		
Finns på angiven plats: ☒	[Redacted]		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas
GK-0776	Konstnär: JONASSON	Bernt	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 32 x 42 cm	Teknik: Gouache		
Placering: Entréplan rum 2142	[Redacted]		
Finns på angiven plats: ☒	[Redacted]		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas
GK-0777	Konstnär: NORDENBORG	Bengt	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 42 x 34 cm	Teknik: etsning		2017
Placering: Entréplan rum 2140	[Redacted]		
Finns på angiven plats: ☒	[Redacted]		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas
GK-0778	Konstnär: STROM	Lars-Erik	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 34 x 45 cm	Teknik: Lito		
Placering: Konferensrum 4	[Redacted]		
Finns på angiven plats: ☒	[Redacted]		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas
GK-0779	Konstnär:		
Dep-år:	Titel:		
Mått: 40 x 98 cm	Teknik: Lackfärg		
Placering: Konferensrum 4	[Redacted]		
Finns på angiven plats: ☒	[Redacted]		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0767 Konstnär: NORDBORG Bengt
 Titel:
 Dep-år:
 Mått: 65 x 50 cm Teknik: Träsnitt
 Placering: Korridor Administration
 Finns på angiven plats:
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0768 Konstnär: THORÉN Gunnar
 Titel:
 Dep-år:
 Mått: 50 x 50 cm Teknik: o.p.d
 Placering: Rum 2139
 Finns på angiven plats:
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0769 Konstnär: HÖGLUND Sven
 Titel: John Lennon
 Dep-år:
 Mått: 105 x 115 cm Teknik: Lackfärg
 Placering: Personalmatsal
 Finns på angiven plats:
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0770 Konstnär: KARRABO Lennart
 Titel:
 Dep-år:
 Mått: 90 x 60 cm Teknik: o.p.d
 Placering: Personalmatsal
 Finns på angiven plats: Finns Återlämnas/evbyte rum 2146
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: 2018 Undanställd/hämtas

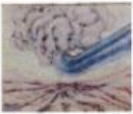
*Ät
Lennart*

GK-0771 Konstnär: BERG Bertil
 Titel:
 Dep-år:
 Mått: 97 x 62 cm Teknik: Lito
 Placering: Entré, Korridor mot kontor.
 Finns på angiven plats:
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0772 Konstnär: LIND Folke
 Titel:
 Dep-år:
 Mått: 50 x 65 Teknik: Lito
 Placering: Konferensrum 1
 Finns på angiven plats:
 Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0780	Konstnär: JONASSON	Bernt	
Dep-år:	Titel:		
Mått:	Teknik: Akvarell, Gouache		
Placering:	Konferensrum	[Redacted]	
Finns på angiven plats:	☒ Konferensrum 4		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0781	Konstnär: LIND	Folke	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 55 x 70 cm	Teknik: Lito		
Placering:	Konferensrum	[Redacted]	
Finns på angiven plats:	☒ Konferensrum 4		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0782	Konstnär: BERG	Bertil	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 70 x 53 cm	Teknik: Akvarell		
Placering:	Plan 2, Korridor vänster.	[Redacted]	
Finns på angiven plats:	☒		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0783	Konstnär: BERG	Bertil	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 70 x 53 cm	Teknik: Akvarell		
Placering:	Plan 2, Korridor vänster.	[Redacted]	
Finns på angiven plats:	☒		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0784	Konstnär: BERG	Bertil	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 70 x 53 cm	Teknik: Akvarell		
Placering:	Plan 2, Korridor vänster.	[Redacted]	
Finns på angiven plats:	☒		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0785	Konstnär: ZETTERQUIST	Jörgen	
Dep-år:	Titel:		
Mått: 42 x 62 cm	Teknik: Blyerts		
Placering:	Plan 2, Korridor vänster.	[Redacted]	
Finns på angiven plats:	☒		
☐ Återlämnas/evbyte	Stulen: ☐	Saknad: ☐	☐ Undanställd/hämtas

GK-0786 Konstnär: ZETTERQUIST Jorgen
Titel:
Dep-år:
Mått: 65 x 44 cm Teknik: Blyerts
Placering: Plan 2. Korridor vänster. [REDACTED]
Finns på angiven plats: Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0787 Konstnär: PERSSON Egon
Titel:
Dep-år:
Mått: 39 x 53 cm Teknik: Blyerts
Placering: Plan 2. Korridor vänster. [REDACTED]
Finns på angiven plats: Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0788 Konstnär: LINDHOLM Claes
Titel:
Dep-år:
Mått: 48 x 60 cm Teknik: o.p.d
Placering: Plan 2. Korridor vänster. [REDACTED]
Finns på angiven plats: Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0789 Konstnär: OLAFSSON Arthur
Titel: "Nafeln min"
Dep-år:
Mått: 47 x 40 cm Teknik: Lito
Placering: Plan 3. Korridor vänster [REDACTED]
Finns på angiven plats: *Plan 3 rum 5029* Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

GK-0790 Konstnär: OLAFSSON Arthur
Titel: "De tre"
Dep-år:
Mått: 27 x 40 cm Teknik: Lito
Placering: Plan 3. Korridor vänster [REDACTED]
Finns på angiven plats: Återlämnas/evbyte Stulen: Saknad: Undanställd/hämtas

*Inventerat 210226 av
en hutschef [REDACTED]*

4.3.2. BILAGA 2

Göteborg Konst

Rapport, föremålsgrupp

<p>KN 0123</p>	<p>Titel: Fågelhandlaren Konstnär: Axel OLSON Teknik: Litografi, färg- Mått: Mått 48 x 63,5 Inköpsdatum: Ej protokollförd. Se räkning av 28 dec. 1949</p>	
<p>KN 0621</p>	<p>Titel: Snilleben Konstnär: Olle ZETTERQUIST Teknik: Opd Mått: Mått 34,5 x 46,5 Inköpsdatum: Köp 1957 §-14</p>	
<p>KN 1038</p>	<p>Titel: Vårlandskap Konstnär: Holger KARLSSON Teknik: Torrsmål Mått: Mått 25,8 x 37,5 Inköpsdatum: Köp 1960 § 37</p>	
<p>KN 1134</p>	<p>Titel: Cykeln Konstnär: Gertrud WIESELGREN Teknik: Opd Mått: Mått 70 x 76 Inköpsdatum: Köp 1961 § 54</p>	
<p>KN 1335</p>	<p>Titel: Agitator II Konstnär: Bertil NORELL Teknik: Opd Mått: Mått 50 x 61,2 Inköpsdatum: Köp 1963 § 8</p>	
<p>KN 1870</p>	<p>Titel: Edisons dröm Konstnär: Anders CARLSSON Teknik: Opd Mått: Mått 68 x 68 Inköpsdatum: Köp 1967 § 51</p>	

<p>KN 1946</p>	<p>Titel: Ljusa föremål Konstnär: Louis BASTIN Teknik: Etsning, akvarell-, färg- Mått: 26,9 x 35,8 Inköpsdatum: Köp 1988 § 23</p>	
<p>KN 2488</p>	<p>Titel: Sikogen Konstnär: Eskil PETERSON Teknik: Tuschteckning Mått: 33 x 39 Inköpsdatum: Köp 1973 § 37</p>	
<p>KN 3317</p>	<p>Titel: Vinter i Ulricehamn Konstnär: Sven LJUNGBERG Teknik: Etsning, linje- Mått: 17 x 22,5 Inköpsdatum: Köp 1979 § 39</p>	
<p>KN 3351</p>	<p>Titel: Stilleben Konstnär: Linda HEDENDAHL Teknik: Opd Mått: 100,5 x 85,3 Inköpsdatum: Köp 1979 § 60</p>	
<p>KN 3359</p>	<p>Titel: Nordingrå vardag/Vattenpöj Konstnär: Johan LUNGGREN Teknik: Litografi, färg- Mått: 61,8 x 76,9 Inköpsdatum: Köp 1979 § 60</p>	
<p>KN 3679</p>	<p>Titel: Mann utkledd med hatt Konstnär: Dag Arnljet RÖDSAND Teknik: Xylografi Mått: 11,2 x 5,9 Inköpsdatum: Köp 1982 § 61</p>	
<p>KN 4169</p>	<p>Titel: Huvudskaletplats Konstnär: Jim BERGGREN Teknik: Opd Mått: 80 x 70 Inköpsdatum: Köp 1985-12-18 § 89</p>	

<p>KN 4706</p>	<p>Titel: Varm jord Konstnär: Bo Söderström Teknik: Pastell Mått: Mått 55 x c 47 Inköpsdatum: Köp 1989 § 77</p>	
<p>KN 6239</p>	<p>Titel: Landskap Konstnär: Karin ÖGREN Teknik: silkescreentryck på duk Mått: Mått 32 x 25 cm Inköpsdatum: köp 2002</p>	

4.3.3. BILAGA 3

[Intervjumall\(1\)](#)